KADER

Orgaan voor functionarissen van het Humanistisch Verbond

11e JAARGANG - DEC. '68 - NR. 5/6

Verschijnt 1 x per 2 maanden

INHOUD

Diverse mededelingen 99
Reorganisatie Centraal Buro 102
Hoe gaat het eigenlijk met de Verbondsraad? 104
Statistiek jaarverslagen gemeenschappen over 1967 105
Wijziging in de wet bevolkingsregisters 107
Enquête gemeenschap Amsterdam-tuinsteden-west 109
Enige cijfers uit de wereld van cursussen en lezingen 118
Gesprekschema over wonen 119
Conferentie over humanistisch vormingsonderwijs, wat is het en waarom doen we het? 121
Humanistisch vormingsonderwijs 122
Een droom over een demonstratieve aktie 125
Bejaardenwerk 126
Bekendmaking van plaatselijke geestelijke verzorging 128
Kadervorming onder de jongeren 129
Onderzoek naar hedendaags ongeloof 131
Toekomstmodellen 133
Kritische universiteit 137
Mens en kosmos 139

TIJD EN TAAK

11 januari	Vergadering Verbondsraad
1 februari	Regionale Kaderconferenties
15 maart	Vergadering jongerenraad
26 april	Vergadering congrescommissie
16—18 mei	Congres

KADER

ORGAAN VAN HET

HUMANISTISCH VERBOND

REDACTEUR: J. DE LEEDE,
VAN MECKL. SCHWERINLAAN 31, WADDINXVEEN, TEL. 01828-2887

ADMINISTRATIE: POSTBUS 114, UTRECHT, TELEFOON 030—24641

DIVERSE MEDEDELINGEN

1. *Nieuwe HB-leden.*

In de eerste helft van dit jaar zijn door de verbondsraad een tweetal nieuwe leden van het hoofdbestuur benoemd, waarvan wij in Kader tot dusver tot onze spijt geen melding hebben gemaakt. Wij halen dit verzuim hierbij in. Het zijn:

Drs. F. W. Hommes uit Warder, geboren in 1934, socioloog, werkzaam als wetenschappelijk medewerker aan de universiteit van Amsterdam en C. J. Ronde uit Gorinchem, geboren in 1925, leraar duits en wethouder van Gorinchem.

2. *Mutaties in de verbondsraad.*

In de loop van dit jaar hebben bedankt voor 't lidmaatschap van de verbondsraad: mevrouw M. Groefsema uit Maastricht en de heren H. van Boheemen uit Den Haag, A. P. v. d. Busse uit Bilthoven, Th. W. de Boer uit Den Helder, C. J. Oortgijsen uit Delft, R. van Hulst uit Terneuzen en A. A. Hoekmeijer uit Amby.

Daarvoor in de plaats werden door de gewesten nieuw benoemd: de heren Ph. Neuteboom uit Den Haag, D. Olthof uit Leeuwarden, Dr. A. van Krefeld uit Beetsterzwaag, P. Blauw uit Geldermalsen, W. F. Koeman uit Schoorl, Ir. K. d'Angremond uit Leiderdorp, J. Steenaard uit Middelburg, en H. Dekker uit Sittard.

3. *Komen en gaan onder de functionarissen.*

Mevr. W. Groen, die vele jaren de ledenadministratie op het Centraal Bureau heeft verzorgd, heeft de dienst van het HV verlaten, evenals de heer R. O. Battes, administrateur van het Steunfonds Praktisch Humanisme en de heer L. Esmeyer, wetenschappelijk medewerker.

Nieuw benoemd zijn:

Drs. F. P. Janzen uit Kaagdorp, geboren in 1937, socioloog, in de functie van hoofd van de wetenschappelijke afdeling en de heer B. G. C. Verhoeven uit Utrecht, geboren in 1940, die over enige tijd de heer Seele als hoofd van de afdeling Registratie zal opvolgen. De heer F. C. van Soesbergen heeft de taak van de heer Battes overgenomen, hij blijft daarbij tevens de taak van secretaris van de redaktie van Mens en Wereld vervullen.

4. *Hivos.*

Tot direkteur van het Hivos is benoemd de heer R. Sorgedrager uit Leiderdorp. Hij is bezig een kantoor in te richten in Den Haag, zodra dit klaar is zullen wij het adres bekend maken.

5. *Sprekerslijst.*

Verschillende sprekers hebben in de afgelopen maanden hun vermelding in de sprekerslijst aangevuld, de gemeenschappen hebben reeds een hele reeks nieuwe bladen van sprekers ontvangen.

Nieuwe sprekers zijn:
Mevrouw Mr. M. J. Herzogenrath uit Voorburg en de heer J. M. J. Wiessing uit Veenendaal.
Tot onze spijt hebben wij het bericht, dat zij geen spreekbeurten meer kunnen vervullen ontvangen van de heer J. Doets uit Arnhem, mej. Mr. H. C. Veth uit Almelo en Prof. Dr. L. G. v. d. Wal uit Delft
De heer A. Struyk uit Gouda kan tot 1 juli 1969 geen nieuwe spreekbeurten meer aannemen omdat hij reeds geheel volgeboekt zit.

6. *De dokumentatiemap.*

Onlangs is een nieuwe inhoudsopgave van de blauwe dokumentatiemap verzonden mèt een begeleidende mededeling, dat deze map zal worden herzien. Dat betekent, dat dokumentatiebladen, waarvan de voorraad is uitgeput, niet zullen worden herdrukt alvorens de tekst nog eens kritisch is bekeken. Sommige bladen zullen geheel opnieuw moeten worden geschreven. Ook de inhoudsopgave zelf zal nog wel een keer worden gecorrigeerd. Een en ander zal heel wat tijd kosten en uw bestellingen van dokumentatiebladen zullen voorlopig niet volledig kunnen worden uitgevoerd. Wilt u zo vriedelijk zijn niet te reclameren? Wat u niet krijgt is niet in voorraad, nieuwe bladen worden automatisch aan alle abonnees toegestuurd èn vermeld in Kader.
Wie zijn overigens de abonnees op de dokumentatiebladen? Dat zijn de volgende groepen:
Van de gemeenschappen en gewesten de voorzitters, 2e voorzitters, secretarissen en penningmeesters, de leden van het hoofdbestuur, de functionarissen, de leden van de C.C.G.V. en alle geestelijke raadsleden.

7. *De Ark.*

Het hoofdbestuur heeft de pijnlijke beslissing genomen het vakantie- en conferentiehuis „De Ark" te Nunspeet te verkopen. De laatste jaren werd deze gelegenheid steeds minder gebruikt voor conferenties, wèl leverde de exploitatie elk jaar een verlies op. Om een bevredigende accomodatie te verkrijgen zou het bestaande gebouw eigenlijk geheel moeten worden afgebroken en een nieuw conferentie-oord worden gebouwd.
Daarvoor is echter geen geld beschikbaar. Dus moeten we afscheid nemen van een gebouw, waar velen toch goede herinneringen aan bewaren en moet helaas ook het ideaal: een eigen humanistisch vormingscentrum te stichten, voorlopig in de ijskast worden gezet.

8. *Het ledental.*

De groei van het ledental baart ernstige zorgen. In de eerste 9 maanden van dit jaar hebben we 928 nieuwe leden ingeschreven en 779 leden verloren, waarvan 569 door bedanken. Dat betekent een netto groei van 149 leden. Het commentaar daarop laten we aan u over. Maar gaat u er ook wat aan doen ?

9. *Het bezoek aan de RKC's.*

Het bezoek aan de regionale kaderconferenties, die eind oktober in Utrecht en Zwolle zijn gehouden, was ook al niet om halleluja over te

roepen. Zesenveertig (46!) gemeenschappen zijn niet geweest en dat nota bene op een conferentie, waar het werk van de gemeenschappen zèlf uitvoerig aan de orde werd gesteld. Hier en daar hebben we geïnformeerd naar de redenen van de afwezigheid, waarbij wij toch wel plausibele omstandigheden vernamen. We zullen ons dus om deze ene keer niet ongerust maken en de volgende keer meer belangstelling verwachten. Intussen zijn de verslagen van de laatstgehouden RKC's aan alle besturen toegezonden.

10. *Commissie onderzoek toestand gemeenschappen.*
N.a.v. de nota over het werk van de gemeenschappen en gewesten is in de verbondsraad voorgesteld een commissie te benoemen, die zich een nauwkeurig beeld moet vormen van de feitelijke gang van zaken in de gemeenschappen en de oorzaken daarvan. Het hoofdbestuur heeft tot leden van deze commissie benoemd: C. Brink, drs. E. W. Hommes, drs. F. P. Janzen, prof. dr. G. A. Kooy, J de Leede, en mr. A. Warburg.
De commissie zal op 2 december 1968 haar eerste bespreking houden en waarschijnlijk zal nader contact worden gezocht met een aantal gemeenschappen.

11. *Verkoop boeken en brochures.*
Sedert kort wordt een nieuwe methode toegepast om de verkoop van één van onze beste produkten, nl. onze boeken en brochures te stimuleren. De heer v. d. Ban stuurt onze leden rechtstreeks een brief, waarin aandacht wordt gevraagd voor enkele boeken alsmede enige bijpassende girokaarten. De eerste resultaten met deze aktie zijn bevredigend.
Intussen maakt deze werkwijze de verkoop van onze publikaties door de gemeenschappen bepaald niet overbodig. Veel mensen zullen boeken, waarvoor zij wel belangstelling hebben, eerst eens willen inzien.
Daartoe is niet alleen nodig een brochuretafel op onze bijeenkomsten, maar ook een vast adres, waar op geregelde tijden belangstellenden kunnen komen kijken en kopen. Vanzelfsprekend moet dat adres op dezelfde wijze worden bekend gemaakt als het adres van het sekretariaat.

12. *Congres 1969.*
Van vrijdagavond 16 mei om 20.00 uur tot zondag 18 mei om 17.30 uur zal ons tweejaarlijkse congres in Utrecht worden gehouden.
Voor dit moment zijn vooral de volgende data van belang:
— Tot en met 8 januari 1969 kunnen door hoofdbestuur en gemeenschappen voorstellen worden ingediend.
— Deze voorstellen, alsmede kandidaatsstelling voor hoofdbestuur en verbondsraad zullen uiterlijk 5 februari ter kennis van de gemeenschappen worden gebracht.
— Tot en met 19 maart bestaat er gelegenheid amendementen op de voorstellen in te dienen, alsmede tegenkandidaten te stellen.
— Uiterlijk 18 april zal de beschrijvingsbrief bij de gemeenschappen zijn.

13. *Publikatie beleidsnota's.*
De volledige beleidsnota met bijlagen zal als een speciaal nummer van Kader eind januari reeds verschijnen.

REORGANISATIE CENTRAAL BURO

De ontwikkeling van het Humanistisch Verbond sinds de oprichting in 1946 heeft zich wel weerspiegeld in het aantal in het Erasmushuis te Utrecht werkzame funktionarissen, dat van 2 tot 27 toenam, maar niet in de organisatorische struktuur van dit centrale apparaat.
Een struktuurwijziging die gedurende enige jaren voorbereid is en geleidelijk aan reeds gedeeltelijk gerealiseerd is, heeft per 1 oktober j.l. zijn afronding verkregen. Dan zullen een aantal afdelingen ieder onder een verantwoordelijke afdelingshoofd werkzaam zijn onder supervisie van de direkteur van het verbond, terwijl voor voorlichting (public relations) en voor publiciteit en informatie zelfstandige staffunktionarissen rechtstreeks met de direkteur zullen samenwerken.
De samenstelling wordt dan:

Buro Dirtekteur.
Uitvoerend orgaan van het hoofdbestuur; voorbereiding van hoofdbestuursvergaderingen, verbondsraadsvergaderingen, kongressen; koördinatie van alle verbondsorganen; supervisie over alle in het Erasmushuis ondergebrachte afdelingen.
Hoofd: de heer J. Pasman, direkteur van het H.V.

Stafburo Publiciteit en Informatie.
Beleid ten aanzien van nieuwe uitgaven en herdrukken van boeken en brochures; omzetbevordering periodieken, brochures en boeken; brochure- en boekhandel.
Hoofd (staffunktionaris): de heer J. van den Ban.

Voorlichting (Public Relations).
Voorlichting van publiek — in de ruimste zin — over wat het H.V. beoogt, wat het doet, wat het te bieden heeft.
Staffunktionaris: vakature; in verband met het aftreden als zodanig van de heer W. van Praag per 1-8-'68, wordt de funktie tijdelijk waargenomen door de heer J. C. Meyer.

Afdeling Registratie.
Financiële administratie; personeelsadministratie; leden- en abonnementenregistratie.
Hoofd: de heer B. Seele.

Afdelig Sekretariaat.
Postontvangst,- verdeling, behandeling en -verzending; telefoonbediening; offset- en adresseerwerk; typewerk voor verbondsfunktionarissen buiten het Erasmushuis; typewerk — voorzover nodig — voor andere afdelingen binnen het Erasmushuis; archiefbeheer.
Hoofd: mejuffrouw M. A. Caarels.

Wetenschappelijke Afdeling.
Wetenschappelijke research op alle gebieden waarop het H.V. zich beweegt; voorshands tevens belast met kursusleiding Humanistisch Opleidings Instituut, sekretariaatswerk voor Humanistische Stichting Socrates, sekretariaatswerk in landelijk verband terzake van geestelijke vorming en geestelijke verzorging.
Hoofd: de heer F. P. Janzen.

Buro Jeugd- en Jongerenwerk.
Stimuleren en koördineren van humanistisch jeugd- en jongerenwerk.
Waarnemend hoofd: mejuffrouw M. Westeneng.

Buro International Humanist and Ethical Union.
Hoofd: de heer E. van Brakel.

Buro Humanistische Correspondentiekring voor Huwelijkscontacten.
Supervisie: de heer J. van Ban, sekretaris van de Raad van Beheer.

Wij verzoeken een ieder met deze gewijzigde situatie rekening te willen houden en zich in voorkomende gevallen rechtstreeks tot het betrokken afdelingshoofd te wenden en de korrespondentie te adresseren aan:

het Humanistisch Verbond
afdeling c.q. buro .....
Postbus 114
UTRECHT.

Brief d.d. 25-9-1968 van het hoofdbestuur aan alle gemeenschappen en gewesten.

HUMANISME EN ARBEID

Hebt u al deelgenomen aan een gespreksbijeenkomst over het onderwerp Humanisme en Arbeid, waarover de Stichting Socrates een uitvoerig rapport heeft gepubliceerd en waarbij de heer Schonk een groot aantal diskussievragen op schrift stelde ?
Dan zult u ervaren hebben, dat er van een goed groepsgesprek een reuze stimulans uitgaat, op uzelf en op anderen.

AANBEVOLEN LITERATUUR

Discussiëren en vergaderen.
Op initiatief van het Ned. Centrum voor Volksontwikkeling geeft de uitgeverij Wolters-Noordhoff een reeks publikaties uit getiteld: „Vormingswerk, theorie en praktijk".
Als eerste deel in deze reeks is verschenen een boekje van drs. R. Roels, „Discussiëren en vergaderen", 120 bladzijden, prijs *f* 6,90.
Met het bestuderen en toepassen van dit boekje kunnen wij de kwaliteit van ons werk verbeteren.

HOE GAAT HET EIGENLIJK MET DE VERBONDSRAAD ?

Op het moment, dat dit stukje wordt geschreven, heeft de verbondsraad vier vergaderingen achter de rug en zal de volgende vergadering plaatsvinden op 7 december 1968. Behalve van de eerste keer zijn er geen verslagen van de besprekingen gepubliceerd en in de meeste gewesten wordt ook weinig of geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid in gewestelijke conferenties een lid van de verbondsraad verslag te laten geven van de besprekingen. Waarschijnlijk vindt deze gang van zaken vooral zijn oorzaak in de omstandigheid, dat de stof, die tot dusver aan de verbondsraad ter bespreking is voorgelegd, vrijwel gelijk is aan de stof, waarmee de regionale kaderconferenties zich hebben bezig gehouden. Het voornaamste verschilpunt is het jaarverslag over 1967, dat wèl in de verbondsraad en niet op de RKC's is besproken. Deze gang van zaken heeft hier en daar dan ook tot de vraag geleid of er geen dubbel werk werd gedaan. Het was echter onvermijdelijk: volgens congresbesluit moesten dit jaar een reeks beleidsnota's worden opgesteld en het ligt nogal voor de hand dergelijke nota's in de verbondsraad te bespreken.
Tevens had het congres echter besloten, dat de verschillende deelnota's òòk aan de RKC's moesten worden voorgelegd. In de toekomst zal een andere verdeling van de stof mogelijk zijn. In de verbondsraad zouden meer de principiële problemen, waar het HV mee wordt geconfronteerd, aan de orde moeten komen en in de RKC's de praktijk van het werk in de gemeenschappen. Van het resultaat van de besprekingen in de verbondsraad valt in het algemeen te zeggen, dat de diskussies hebben bijgedragen tot een verdieping van het inzicht in de desbetreffende onderwerpen en in het bijzonder, dat de diskussies in de verbondsraad aanleiding hebben gegeven de nota's over de Inleiding tot het verbondsbeleid en die over de geestelijke verzorging geheel te herschrijven.

Geleidelijk aan zal de verbondsraad zijn eigen plaats wel weten te vinden, waarbij het overigens wel duidelijk is, dat de samenstelling van de verbondsraad van grote betekenis is. De verbondsraad kan als adviesorgaan van het hoofdbestuur het beste functioneren als alle leden van de raad kwalitatief aan dezelfde eisen voldoen als de leden van het hoofdbestuur. Dat heeft het bijkomende voordeel, dat er tevens een doorstroming kan plaatsvinden van het lidmaatschap van de verbondsraad naar het lidmaatschap van het hoofdbestuur, hoewel een aantal leden daar om praktische redenen niet aan toe zullen kunnen komen. Maar kwalitatief dient ieder de maarschalkstaf in zijn ransel te dragen.

J. de Leede.

STATISTIEK JAARVERSLAGEN GEMEENSCHAPPEN OVER 1967.

Over het jaar 1967 hebben wij van 66 gemeenschappen het jaarverslag ontvangen, 15 gemeenschappen bleven hierin nalatig.
Aan deze jaarverslagen ontlenen wij de volgende gegevens:
Totaal aantal gehouden bijeenkomsten: 535.
Aantal gespreksgroepen: 44 in 24 gemeenschappen.
Aantal gemeenschappen met een vrouwengroep: 13.
Aantal gemeenschappen met een jongerengroep: 13.
Aantal gemeenschappen waar hum. vormingsonderwijs wordt gegeven: 11.
Aantal gemeenschappen dat aan informantenwerk doet: 23.
Kontaktbezoek in 29 gemeenschappen.
Zieken- en bejaardenbezoek in 41 gemeenschappen.
Geestelijke verzorging in 34 gemeenschappen.
Aantal gemeenschappen met een eigen krantje: 40.
Aantal plaatselijke vertegenwoordigers: 77 in 36 gemeenschappen.
Een humanistisch bejaardentehuis (gedeeltelijk in oprichting) in 24 gemeenschappen.
Enquête onder de leden in 6 gemeenschappen.
Van de brochurehandel wordt melding gemaakt in 21 jaarverslagen.
Collecte Humanistisch Thuisfront in 23 gemeenschappen.
In totaal 15 verschillende soorten aktiviteiten, waarvan alleen de bijeenkomsten met een spreker in alle gemeenschappen voorkomen.

Het volgende staatje geeft een inzicht in de aantallen aktiviteiten, die door gemeenschappen van verschillende omvang worden uitgevoerd:

aantal aktiviteiten	aantallen gemeenschappen met een ledental van:		
	1—100	101—200	201 en hoger
1	5	—	—
2	3	—	—
3	6	1	2
4	1	2	1
5	3	3	3
6	1	6	1
7	2	3	2
8		2	4
9		—	6
10		2	1
11		—	4
12		—	1
13		—	—
14		—	1

Van de 15 gemeenschappen, die geen jaarverslag inzonden hadden er 14 minder dan 100 leden en één meer dan 300.

De gemeenschappen, die tien of meer aktiviteiten tot uitvoering brengen, noemen wij met name:

Amstelveen-Buitenveldert, Apeldoorn, Arnhem, Bussum, Eindhoven, Hilversum, Laren-Blaricum, Rotterdam en Utrecht alsmede de gezamenlijke gemeenschappen in Amsterdam en Den Haag.

Van de vertegenwoordigingen kan de volgende specificatie worden gegeven:

Groep I: *maatschappelijke zorg:*		
Algemeen bejaardentehuis (-zorg)	9	
Novib	3	
Bestuur ziekenhuis	3	
Gezinszorg, -voorlichting	6	
Commissie Bijstandswet	1	
Bureau tegen alcoholisme	1	
Commissie buitenlandse arbeiders	3	
Commissie burenhulp	2	
Dienstencentra voor bejaarden	2	
Med. Opvoedkundig bureau	1	
Tel. Hulpdienst	2	
Pro juventute	1	
		34
Groep II: *sociaal-cultureel vormingswerk:*		
Buurthuizen	5	
Volksuniversiteit	1	
Commissie onderwijs	1	
Ned. Gesprekscentrum	2	
Vrouwenraad	1	
Openbare leeszaal	2	
Plaatselijke lezingencommissie	3	
Overlegorgaan met de kerken	1	
		16
Groep III: *Maatschappelijk opbouw:*		
Wijkcentra	27	
		27
Totaal:		77

Bovenstaande gegevens zijn *onvolledig!* Wij hebben namelijk niet van alle gemeenschappen de jaarverslagen ontvangen èn maar weinig jaarverslagen vermelden alle gegevens. Als wij een, uiteraard persoonlijk oordeel uitspreken over de kwaliteit van de jaarverslagen, dan kunnen 57 verslagen redelijk goed tot zeer goed worden genoemd, 5 matig en 4 slecht.

Dit overzicht zij voor de besturen tevens een richtlijn welke gegevens in de jaarverslagen eigenlijk allemaal behoren te worden opgenomen als wij een goed beeld willen verkrijgen van alles wat er in en door het HV gebeurt. Volledigheidshalve maken wij er nog op attent, dat naast de in deze statistiek opgenomen gegevens ook nog mededelingen in het jaarverslag dienen te worden opgenomen omtrent de samenstelling van het bestuur, het ledenverloop, een gespecificeerde opgave van de gehouden bijeenkomsten: sprekers, onderwerpen en aantallen bezoekers en bijzondere aktiviteiten.

Dit overzicht bevat nuchtere gegevens in *getallen*. Toch leveren alleen reeds de cijfers een respectabel beeld op: er wordt heel wat gedaan door dat verbond met slechts 15000 leden. Wij zouden eigenlijk ook nog eens bij elkaar moeten tellen hoeveel mensen hoeveel vrije uren in 1967 aan het werk van het verbond hebben besteed. Dan zouden we in nuchtere cijfers voor ons zien tot welke prestaties het humanisme kan inspireren.

In het bovenstaande spreken alleen de aantallen. Daarnaast is de *kwaliteit* van het werk minstens even belangrijk. Wij zouden ernstig tekort schieten als wij niet voortdurend zouden streven naar verbetering van de kwaliteit van ons werk. Wij zouden echter ook ernstig tekort schieten als wij telkens laatdunkend spreken over het werk, dat thans wordt verricht. Daar is ook veel bij van een behoorlijke kwaliteit.

Er is nog een element, waarvan ik iets moet zeggen omdat ik het ècht ben tegengekomen. Uit de kale cijfers komt dat element maar heel vaag tot uitdrukking. Maar de jaarverslagen bevatten meer woorden dan getallen en uit die woorden komt iets wezenlijks naar voren, dat niet in een tabel kan worden weergegeven. In die woorden proefde ik duidelijk de grote *toewijding*, waarmee velen hun taak in het verbond verrichten. Misschien is dit wel het belangrijkste, dat ik in de jaarverslagen aantrof.

J. de Leede.

Uit het Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 1968 blz. 584 nemen wij het volgende bericht over:

WET *van 21 maart 1968 tot wijziging van de Wet bevolkings- en verblijfregisters.*

Wij JULIANA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is de Wet bevolkings- en verblijfregisters (*Stb.* 1887, 67) [1]) te wijzigen voor wat

betreft het bepaalde omtrent het heffen van gelden voor het verstrekken van inlichtingen uit de bevolkings- en verblijfregisters;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden verstaan bij deze:

Enig artikel

De Wet bevolkings- en verblijfregisters (*Stb.* 1887, 67) wordt gewijzigd als volgt:

A. De leden 1 tot en met 3 van artikel 2 worden gelezen:

1. Door de gemeente kunnen, met inachtneming van het hierna bepaalde, overeenkomstig artikel 275 van de gemeentewet, gelden worden geheven voor het verstrekken van inlichtingen uit het bevolkings- en het verblijfregister.

2. Onverminderd hetgeen in andere wetten is bepaald worden inlichtingen, gevraagd door of vanwege het Rijk, de provinciën, de gemeenten, de waterschappen, veenschappen en veenpolders of enig ander openbaar lichaam, alsmede door de ambtenaren van de burgerlijke stand en door de vertegenwoordigers van andere mogendheden hier te lande, kosteloos verstrekt. Eveneens geschiedt kosteloos het verstrekken van inlichtingen bestemd voor een wetenschappelijk of filantropisch doel, alsmede het ten dienste van de geestelijke zorg verstrekken van inlichtingen aan een kerkgenootschap, als bedoeld in de wet van 10 september 1853, *Stb.* 102, aan een zelfstandig onderdeel van een kerkgenootschap of aan een rechtspersoonlijkheid bezittend genootschap op geestlijke grondslag, niet zijnde een kerkgenootschap.

3. Met afwijking van het bepaalde in het voorgaande lid kunnen voor inlichtingen, genoemd in de laatste volzin van het voorgaande lid en voorts ook voor inlichtingen gevraagd door de bedrijven van openbare lichamen, gelden worden geheven naar een tarief, hetwelk zodanig is ingericht, dat per inlichting ten hoogste tien cent en voor een abonnement met een geldigheidsduur van één jaar voor 100, 500, 1000, 5000 of 10.000 inlichtingen per inlichting afnemende bedragen in rekening worden gebracht.

B. Artikel 4 wordt gelezen als volgt:

De bepalingen van deze wet zijn niet toepasselijk op inlichtingen, ontleend aan die delen van het bevolkingsregister of van het verblijfregister, welke berusten in een der archiefbewaarplaatsen, bedoeld in de Archiefwet 1962.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize Soestdijk, 21 maart 1968.

JULIANA.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
H. K. J. BEERNINK.

Uitgegeven de *achtentwintigste* mei 1968.

De Minister van Justitie.
C. H. F. POLAK.

ENQUÊTE GEMEENSCHAP TUINSTEDEN-WEST

De gemeenschap Amsterdam-Tuinsteden-west heeft in 1968 onder haar leden een enquête gehouden.
Aan het thans gereed zijnde deel van het rapport, welk deel reeds 22 pagina's omvat, ontlenen wij de volgende gegevens:

Inleiding.

Zoals bij tal van andere gemeenschappen bij het verbond leefde ook bij het bestuur van de gemeenschap Amsterdam-Tuinsteden-west de behoefte een antwoord te hebben op vragen als: wie, wat en hoe zijn onze leden, wat denken en willen zij t.a.v. het verbond en onze gemeenschap, waaraan zijn zij zelf bereid mee te timmeren. Nadat was gebleken, dat via incidentele contacten van bestuur en medewerkers met leden niet tot een voldoend helder beeld werd gekomen, werd besloten een enquête onder de leden te houden met de volgende

Doelstelling.

a. een inzicht te krijgen in de soort leden, die de gemeenschap telt,
b. een inzicht te krijgen in de verbondsbelangstelling van deze leden en het doel van hun lidmaatschap,
c. een inzicht te krijgen in de plaats die verschillende verbondsaktiviteiten voor deze leden zelf hebben, in de plaats die deze volgens deze leden voor anderen zouden kunnen hebben en in de plaats die het verbond volgens deze leden in de maatschappij zou moeten innemen,
d. een antwoord te krijgen op de vraag aan welke verbondsaktiviteiten leden aktief willen meewerken,
e. controle gegevens ledenadministratie.
Tijdens de voorbereiding van de enquête werd nog een doel toegevoegd:
f. te onderzoeken in hoeverre de antwoorden van de leden door bestuursleden met veel verbondservaring en contacten kunnen worden voorspeld, m.a.w. in hoeverre de uit te voeren enquête overbodig zou zijn geweest.

Te enqueteren groep.

Daar de gemeenschap Amsterdam-Tuinsteden-west in feite twee weinig geintegreerde groepen omvat, t.w. de beneden 65-jarigen en de — voornamelijk in de twee binnen het territorium van de gemeenschap gevestigde bejaardentehuizen woonachtige — boven 65-jarigen. Om deze re-

den werd besloten deze beide groepen in afzonderlijke enquêtes met niet-identieke vragenlijsten te interviewen.

Daar, zoals hierna zal blijken, tal van vragen vooronderstellen, dat de geënquêteerde in beginsel de gelegenheid heeft gehad kennis te nemen van bepaalde verbondsaktiviteiten en -publikaties werd voorts besloten slechts leden te enquêteren, die op het moment der enquête langer dan zes maanden lid waren. Met deze beperkingen omvat deze enquête ongeveer de helft van het totale ledental. De enquête vond plaats in de periode 5/2-15/3-1968.

Bereidheid tot aktieve medewerking.

Hierbij werd verzocht bij de volgende vragen op te geven hoe men tegenover de verschillende taken zou staan, als het bestuur zou vragen om mede te werken. Om begrijpelijke redenen werd niet op deze wijze naar adspirant-penningmeesters en -GR's gevraagd. De vermelde cijfers geven de positieve antwoorden van de geënquêteerden weer; vanzelfsprekend komen hier dubbeltellingen in voor. Totaal aantal in beginsel positief antwoordende geënqueteerden: 102.

	reeds aktief + bereid
admin.-type werk	26
bejaardenbezoek	33
ziekenbezoek	30
inform. verstrekking	11
gespreksleiding	20
praktisch humanisme	30
redaktie HV-informatie	6
gastheerschap thuis	41
verteg. HV in andere organ.	28
leiding damesmiddag	5
leiding bejaardenmiddag	6
kontaktbezoek leden	11
ander werk	23

deze resultaten zijn aan het gemeenschapsbestuur aangeboden, dat hiermede reeds werkzaam is; ter beoordeling van het resultaat diene, dat tot dusverre ongeveer 40 à 50 leden in de gemeenschap werkzaam zijn.

T.a.v. punt f. van de doelstelling concludeert het rapport, dat ook door bestuursleden met veel verbondservaring en contacten de antwoorden van de leden niet kunnen worden voorspeld, m.a.w. dat de uitgevoerde enquête althans uit deze hoofde niet overbodig is geweest.

Antwoorden op verschillende vragen.
Wat is uw leeftijd ?
Antwoord :

20—24 jaar	1 geënq.	=	0%	45—49 jaar	33 geënq.	=	17%
25—29 jaar	4 geënq.	=	2%	50—54 jaar	25 geënq.	=	13%
30—34 jaar	13 geënq.	=	7%	55—59 jaar	31 geënq.	=	16%
35—39 jaar	23 geënq.	=	12%	60—64 jaar	21 geënq.	=	11%
40—44 jaar	36 geënq.	=	19%	65 jaar	4 geënq.	=	2%

Welke opleiding heeft u genoten na de lagere school?

Antwoord:

a.	geen	17 geënq. =	9%
b.	VGLO	14 geënq. =	7%
c.	ULO MULO	67 geënq. =	35%
d.	HBS-A OHS	22 geënq. =	11%
e.	HBS-B LYCEUM GYMNASIUM	35 geënq. =	18%
f.	LTS Nijverheidsschool	36 geënq. =	19%
h.	Kweekschool, Vormschool	24 geënq. =	12%
g.	MTS HTS	12 geënq. =	6%
i.	andere beroepsopleidingen	72 geënq. =	38%
j.	universiteit/hogeschool	9 geënq. =	5%

Wilt u aangeven in welke groep u valt bij de indeling van uw eigen bruto jaarinkomen?

Antwoord?

a.	géén eigen inkomen	49 geënq. =	26%
b.	tot 8000 bruto per jaar	25 geënq. =	13%
c.	van 8000 tot 13000 per jaar	46 geënq. =	24%
d.	van 13.000 tot 20.000 per jaar	36 geënq. =	19%
e.	meer dan 20.000 per jaar bruto	20 geënq. =	10%
f.	GEEN antwoord gekregen	15 geënq. =	8%

Van welke organisaties beschouwt u zichzelf als actief lid?

Antwoord:

geen enkele genoemd door	105 geënq. =	55%
tenminste één genoemd door	86 geënq. =	45%

Genoemd door 31 = 16% geënq.:	vakorganisaties
Genoemd door 24 = 12% geënq.:	politieke partij
Genoemd door 17 = 9% geënq.:	sportvereniging
Genoemd door 13 = 7% geënq.:	n.v.s.h.
Genoemd door 5 = 3% geënq.:	nivon
Genoemd door 4 = 2% geënq.:	humanitas, woningbouwverg.
Genoemd door 3 = 2% geënq.:	volksuniversiteit, zangkoor, crematieverg.
Genoemd door 2 = 1% geënq.:	oudercommissie, v.p.r.o. volkshogeschool, reisverg.

Welke kranten leest u, (ook de weekbladen)? Het gaat niet om abonnementen, maar om het lezen.

Welke andere periodieken, beh. die van het h.v. léést u?

Genoemd door 103 = 54% geënq.:	Parool
Genoemd door 89 = 47% geënq.:	Vrij Nederland
Genoemd door 64 = 34% geënq.:	Vrije Volk
Genoemd door 55 = 29% geënq.:	Vakbladen
Genoemd door 30 = 15% geënq.:	Sextant
Genoemd door 26 = 13% geënq.:	Groene, damesblad, Ons Amsterdam, ANWB-bladen
Genoemd door 20 = 10% geënq.:	Consumentengids

Genoemd door	19	= 9%	geënq. :	Telegraaf, Algemeen Handelsblad
Genoemd door	14	= 7%	geënq. :	Volkskrant, PvdA-bladen
Genoemd door	11	= 6%	geënq. :	Avenue
Genoemd door	8	= 4%	geënq. :	N.R.C.
Genoemd door	6	= 3%	geënq. :	Focus
Genoemd door	4	= 2%	geënq. :	Amateur-tuinder, Ons Gezin, Trouw, Volksonderwijs
Genoemd door	2	= 1%	geënq. :	Nieuwe Linie, Tijd
Genoemd door	1	=	geënq. :	niets

Welke publicaties van het h.v. léést u ?

Antwoord :

a. HV Informatie (publ. gem. T.W.)	90	geënq. 47%
b. Loopmare (krant fed. A'dam)	154	geënq. 81%
c. In en Om	112	geënq. 59%
d. Mens en Wereld	91	geënq. 48%
e. geen enkele	15	geënq. 8%

Beluistert u de radio-uitzendingen van het h.v.?

Antwoord :

a. ja, geregeld	43	geënq. =	23%
b. soms	96	geënq. =	50%
c. nooit	50	geënq. =	26%

Kijkt u naar de tv-uitzendingen van het h.v. ?

Antwoord :

b. soms	99	geënq. =	52%	(60%)
a. ja geregeld	23	geënq. =	12%	(14%)
c. nooit (wèl tv)	42	geënq. =	22%	(25%)
d. nooit (geen t.v.)	27	geënq. =	14%	

Cijfers tussen haakjes zijn percentages van het aantal t.v. bezittende geënquêteerden.

Welke politieke partij benadert het meest uw maatschappij-opvatting ?

Antwoord :

a. P.v.d.A.	122	geënq. =	64%
b. V.V.D.	6	geënq. =	3%
c. P.S.P.	25	geënq. =	13%
d. C.P.N.	—		—
e. D-66	15	geënq. =	8%
f. Boerenparij	—		—
g. andere partij	—		—
h. geen	9	geënq. =	5%

Wat is nu voor u het doel van uw lidmaatschap h.v. ? (zo mogelijk meer dan één noteren)
Welke doeleinden vindt u het belangrijkste ?
Waarom bent u destijds lid van het hum. verbond geworden ?

Antwoord :

Uit de gegeven antwoorden blijkt duidelijk, dat de geënquêteerden deze drie vragen onvoldoende dan wel in het geheel niet hebben kunnen onderscheiden. Om deze reden zijn de antwoorden op deze vragen gecombineerd.
Geen of een onduidelijk antwoord gaven 8 geënquêteerden.

Overige antwoorden :	aantal malen genoemd:
Fin. steun of daarmede overeenkomende antwoorden	17
Groter ledental of daarmede overeenkomende antwoorden	19
Emancipatie buitenkerkelijken, gelijke rechten buitenkerkelijken, pressiegroep buitenkerkelijken, steun buitenkerkelijken, vereniging/samenbundeling buitenkerkelijken, invloed buitenkerkelijken of daarmede overeenkomende antwoorden.	83
Samenwerkingsmogelijkheid buiten beroep, kontakt/ ontmoeting/binding met gelijkdenkenden of daarmede overeenkomende antwoorden	24
Informatie/publiciteit over humanisme bevorderen of daarmede overeenkomende antwooden.	5
Dam/tegenhanger/tegenpool/organisatie tegen kerken bevorderen, discussie met kerken bevorderen, discriminatie door kerken/christendom tegengaan of daarmede overeenkomende antwoorden.	24
Streven naar humanistische samenleving, versterking humanistische invloed, betere intermenselijke verhoudingen, leefbare wereld maken, algemeen menselijke overwegingen, steun/versterking/humanisme/humanistisch ideaal of daarmede overeenkomende antwoorden.	21
Steun aan/sympathie voor H.V./human.overtuiging, hoor erbij, ergens bij horen, ergens achter staan, iets zijn, morele steun, gemeenschapszin, kontakt met mensen.	56
Geestelijk tehuis voor buitenkerkelijken, verdieping (eigen) human. overtuiging, bewustwording/making ondogmatisch denken, meer zin aan leven geven, betrokkenheid bij human. denken of daarmede overeenkomende antwoorden.	33
Solidariteit met echtgenoot	1

Hoe bent u in kontakt gekomen met het hum. verbond ?

Antwoord :

pers en publikaties	17 geënq.	= 9%;
radio, tv, W. v. d. W.	41 geënq.	= 21%.
kennissen, fam.. vr.	87 geënq.	= 46%;
andere wijze	36 geënq.	= 19%.
weet niet meer	10 geënq.	= 5%;

Wilt u van de onderstaande aktiviteiten aangeven hoe belangrijk u ze VOOR U ZELF (en uw gezin) vindt, en event. suggesties voor verbetering geven?
(a = belangrijk, b = niet belangrijk, c = geen oordeel; eerste cijfer = aantal geënquêteerden; tweede cijfer = percentage aantal geënquêteerden).

	a.	b.	c.
	%	%	%
Openbare bijeenkomsten met een deskundige spreker.	96—*50*	73—*38*	20—*10*
Aktualiteit, maandelijkse bijeenkomsten over aktuele onderwerpen in gespreksvorm.	88—*46*	78—*41*	23—*12*
Bijeenkomsten voor het gehele gezin	37—*19*	120—*63*	27—*14*
Studiebijeenkomsten over het humanisme.	70—*37*	92—*48*	27—*14*
Gespreksgroepen over zelf gekozen onderwerpen.	75—*39*	92—*48*	22—*11*
Gesprekken over problemen in het dagelijks leven	75—*39*	91—*48*	23—*12*
Bezinningsbijeenkomsten	31—*16*	129—*67*	30—*15*
Eilandweekend of eilanddag	66—*35*	104—*54*	17—*9*
Muziek-, zang-, cabaret-, volksdans- of toneelgroepen	43—*23*	130—*68*	15—*8*
Gespreksavonden over hedendaagse problemen	102—*53*	71—*37*	14—*7*
Voorlichtingsbijeenkomsten over het humanisme	53—*28*	121—*63*	15—*8*
Protest- of demonstratieve bijeenkomsten	61—*32*	107—*56*	19—*10*
Informatieve bijeenkomsten over niet typisch humanistische onderwerpen	59—*31*	107—*56*	22—*11*
Regelmatige instuif bij één der leden thuis, zonder vast programma	38—*20*	125—*65*	25—*13*
Jongerengroepen	70—*37*	96—*50*	19—*10*
Kinderklubs	31—*16*	118—*62*	33—*17*
Damesmiddagen	25—*13*	124—*65*	33—*17*
Bijeenkomsten met niet-humanisten	78—*41*	91—*48*	16—*8*
Autovervoer	46—*24*	116—*61*	21—*11*
Kinderoppas	35—*18*	128—*67*	23—*12*
Aktiviteiten die het humanisme op de scholen brengen (h.v.o.)	114—*60*	63—*33*	11—*6*
HV-informatie	118—*62*	41—*21*	26—*13*
Loopmare	127—*66*	39—*20*	21—*11*
Jaarverslag	79—*41*	77—*40*	28—*14*
In en Om	100—*52*	47—*25*	44—*23*
Mens en Wereld	102—*53*	52—*27*	29—*15*
Aandacht voor overlijden/uitvaart	81—*42*	87—*46*	16—*8*
Voorlichting aan a.s. dienstplichtigen	112—*59*	58—*30*	17—*9*

Wilt u van de volgende aktiviteiten aangeven hoe belangrijk u ze vindt? NIET in de eerste plaats voor UZELF, maar voor de BUITENKERKELIJKEN in het ALGEMEEN ?

(antwoordpresentatie als bij vorige vraag)

	a.	%	b.	%	c.	%
Openbare bijeenkomsten met een deskundige spreker	150	*79*	22	*11*	14	*7*
Gespreksbijeenkomsten	163	*85*	9	*5*	10	*5*
Jongerengroepen	171	*90*	8	*4*	7	*4*
Geestelijke verzorging	169	*88*	6	*3*	8	*4*
Propagandistische of informatieve aktiviteiten	167	*87*	12	*6*	6	*3*
Schriftelijke publiciteit	158	*83*	14	*7*	13	*7*
Humanistische vormingsonderwijs	165	*86*	13	*7*	7	*4*
Praktisch humanisme	171	*90*	6	*3*	9	*5*
Hum. bureaus voor levens- en gezinsmoeilijkheden	177	*93*	4	*2*	6	*3*
Opkomen voor het goed recht buitenkerkelijk te zijn.	175	*92*	7	*4*	5	*3*
Strijd tegen discriminatie	180	*94*	1	—	6	*3*

Het humanistisch verbond heeft binnen allerlei organen en organisaties invloed verworven, hetzij doordat het h.v. daarin officiëel vertegenwoordigd is, hetzij doordat individuele humanisten lid van het bestuur zijn.
Wilt u van de volgende organisaties aangeven in welke mate u die invloed van belang acht?

(antwoordpresentatie als bij vorige vraag)

	a.	%	b.	%	c.	%
Wijkcentra	168	*88*	8	*4*	11	*6*
Buurt- en klubhuiswerk	135	*71*	30	*15*	21	*11*
Organ. v. maatschappelijk werk	179	*94*	6	*3*	2	*1*
Oudercomm. van scholen	104	*54*	60	*31*	21	*11*
Woningbouwverenigingen	58	*30*	110	*58*	17	*9*
Sportverenigingen	37	*19*	138	*72*	10	*5*
Politieke partijen	105	*55*	68	*36*	10	*5*
Stichtingen die bejaardentehuizen exploiteren	175	*92*	9	*5*	3	*2*
Vakorganisaties	81	*42*	85	*45*	19	*10*
Overheid (plaatselijk)	142	*74*	31	*16*	13	*7*

Wat vindt u ervan als het h.v. bijeenkomsten organiseert in een nevenzaal van een kerkgebouw ?

Antwoord :

a.	geen bezwaar	171 geënq.	= 90%
b.	wel bezwaar	17 geënq.	= 9%
c.	geen oordeel	1 geënq.	= —%
d.	geen of onduid. antwoord	2 geënq.	= 1%

Bezoekt u bijeenkomsten van het humanistisch verbond?

Antwoord:

a. nooit	66 geënq.	= 35%
b. zelden	52 geënq.	= 27%
c. weinig	48 geënq.	= 25%
d. regelmatig	21 geënq.	= 11%

Wat is uw beroep?

Antwoord:

huisvrouw	60	verpleegster	1
kantoorbediende e.d.	14	laborant, med. analiste	2
gepensioneerd	5	kinderarts	1
ambtenaar	20	marktonderzoeker	1
accountant	2	verenigingsfunctionaris	5
(dir.) secretaresse	3	museumassistente	1
leraren en onderwijzers	17	verz. agent, vertegenwoordiger	3
winkelier, filiaalhouder	4	concierge	1
architect, bouwkundige, weg- en waterbouwk., betontechnicus, tekenaar-constructeur, werktuigbouwk., electrotechnisch opz., opzichter rijkswaterstaat	9	vormingsleider	1
		chauffeur	1
		actuar bediende GAK	1
		bedrijfsleider	1
		chef de bureau	1
		pers. functionaris	1
maatsch. werker, soc. raadsm. soc. cult. werker, soc. ped.	8	commissaris van politie	1
		inspecteur onderwijs	1
examinator CBR	1	directrice bejaardentehuis	1
maatsch. werk adv., adv. sted. welzijnszorg i.o.	2	chemigraaf	1
		electronicus	1
(chef) machinist	2	hoofdadmin., boekhouder	2
monteur, mach. bankw. electriciën	3	medisch secretaresse	1
		arbeidskundige	1
ass. boekenantiquariaat	1	reclamechef	1
chef in-, verk. confectie	1	vergaderstenograaf	1

De verbondsbelangstelling van de leden (punt b doelstelling).

In vele gevallen wordt de belangstelling voor het Humanistisch Verbond afgemeten aan de bezoekcijfers van de bijeenkomsten en wordt uit lage bezoekcijfers afgeleid, dat de leden weinig belangstelling voor het verbond hebben. De enquete-uitslag leert echter overduidelijk, dat deze aanname volstrekt ondeugdelijk kan zijn.

Laten wij het eilandweekeind met zijn afwijkend karakter buiten beschouwing, dan blijkt dat — afhankelijk van de soort bijeenkomst — 75—85 % van de geënqueteerden zelden of nooit verbondsbijeenkomsten bezoekt en daarentegen slechts 7—12 % regelmatig en 7—17 % weinig. Van de geënqueteerden beschouwt echter 48 % zichzelf als meelevend lid en 16 % als meelevend en meewerkend lid, zodat ca. $^2/_3$ van de geënqueteerden zich als betrokken lid beschouwt. Van de zichzelf meelevend noemende leden motiveert een overgrote meerderheid dit met hun be-

langstelling in woord en geschrift en in hun verwantschap met beginselen en doel. Het bezoek aan bijeenkomsten en meedoen aan activiteiten werd als motivering slechts door 11 % van de meelevende leden genoemd.

Van de antwoorden op de vraag waarom men verbondslid is ging slechts 8 % rechtstreeks in de richting van een kontaktbehoefte; nog 20 % der antwoorden gaat in de richting van ergens bij willen horen. Bevordering van de invloed van buitenkerkelijken daarentegen blijkt een grote plaats voor de leden in te nemen.

Deze tendens vonden we terug bij de meer specifieke vragen. Afhankelijk van de publikatie blijkt 47—81 % de verbondspublikaties te lezen, terwijl van elke publikatie meer dan de helft van de geënqueteerden mededeelt deze voor zichzelf of zijn gezin belangrijk te achten. Van alle andere aktiviteiten zijn er slechts vier, die in het kader van deze vraag een meerderheid behalen: openbare bijeenkomsten met een deskundige spreker, gespreksavonden over hedendaagse problemen h.v.o. en voorlichting aan a.s. dienstplichtigen. Liefst 62 % van de bijeenkomstensoorten haalt een „niet belangrijk"-percentage van 50 of meer.

Ten aanzien van de vraag welke plaats het H.V. volgens de leden in de samenleving zou moeten innemen geeft de enquete een duidelijk antwoord: aktiviteiten van het H.V. of humanisten in wijkcentra, buurt- en clubhuiswerk, organisatie van maatschappelijk werk, oudercommissies, politieke partijen, bejaardentehuizen en de plaatselijke overheid worden als belangrijk gezien (percentages van 54 tot 94 %), in woningbouwverenigingen, sportverenigingen en vakorganisaties in veel mindere mate percentages van 19 tot 42 %). Voorts worden nog 38 andere organisaties genoemd, waarin H.V. of humanisten een taak zouden hebben.

Slot.

De uitslag van de enquete heeft een helder beeld gegeven van de leden van de Gemeente Amsterdam Tuinsteden West en hun wensen en verwachtingen. Deze leden komen in grote lijn naar voren als niet in de eerste plaats lid zijnde vanwege de mogelijkheden tot contact met andere (gelijkgerichte) mensen, maar veel meer vanuit hun visie op de plaats die het georganiseerde humanisme op allerlei plaatsen in de samenleving, ook lokaal, inneemt of zou moeten innemen.

Het wel degelijk aanwezige meeleven uit zich niet in deelname aan georganiseerde aktiviteiten c.q. bijeenkomsten,maar meer in het kennisnemen van het wel en wee van de Gemeenschap en het H.V. in het algemeen via andere wegen. Met name in de schriftelijke publiciteit zal hiermede rekening moeten worden gehouden. Ook op de antwoorden op specifieke vragen, met name t.a.v. aktiviteiten, zal het gemeenschapsbestuur zich bij haar beleid nader moeten bezinnen.

ENIGE CIJFERS UIT DE WERELD VAN CURSUSSEN EN LEZINGEN

Enige tijd geleden heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek een statistiek gepubliceerd (mededeling no. 7522 d.d. mei 1966) over de aktiviteiten van de drie grote organisaties voor volksontwikkelingswerk in verenigingsverband in Nederland, te weten de Volksuniversiteiten, 't Nut en het Nivon in het seizoen 1964/'65.
Deze organisaties organiseren plaatselijk cursussen en losse lezingen voor volwassenen. Aangezien wij ons daarmee eveneens bezig houden lijkt het ons interessant kennis te nemen van onderstaande tabel, die wij aan de genoemde statistiek ontleenden.

	aantallen deelnemers aan cursussen	lezingen
Volksuniversiteiten.	20818	47054
1. godsdienst en levensbeschouwing	2851	2723
2. maatschappij-wetenschappen	2561	20352
3. exacte en toegepaste wetenschappen	1820	13803
4. talen en letterkunde	7175	2370
5. kunstzinnige vorming	6266	7078
6. sport en toerisme	60	684
7. diversen	85	44
't Nut.	532	29316
1. godsdienst en levensbeschouwing	—	1099
2. maatschappij-wetenschappen	—	14716
3. exacte en toegepaste wetenschappen	—	7214
4. talen en letterkunde	9	1644
5. kunstzinnige vorming	371	1800
6. sport en toerisme	152	2210
7. diversen	—	633
Nivon.	784	13316
1. godsdienst en levensbeschouwing	—	153
2. maatschappij-wetenschappen	19	6199
3. exacte en toegepaste wetenschappen	14	2409
4. talen en letterkunde	449	345
5. kunstzinnige vorming	302	1147
6. sport en toerisme	—	2739
7. diversen	—	324
Algemeen totaal	22134	89686

Behalve de hierboven weergegeven cursussen en lezingen organiseren de genoemde organisaties ook nog andere aktiviteiten.Voor alle drie de verenigingen tezamen zien wij daarover de volgende cijfers:

	aantallen deelnemers
uitvoeringen	167.383
groepswerk	2.336
sport en toerisme	5.658
excursies en diversen	13.381

De hier vermelde cijfers zijn in werkelijkheid hoger omdat ongeveer een derde van de aktiviteiten van 't Nut en het Nivon door de plaatselijke afdelingen niet werden opgegeven. In hoofdzaak door de moeilijkheden om redelijk volledige gegevens te verzamelen is van deze statistiek nog geen vervolg met cijfers van latere jaren verschenen.

Enkele conclusies.

a. Uit de totaalcijfers blijkt, dat zowel voor de vorm van cursussen als voor die van afzonderlijke lezingen een redelijke belangstelling bestaat. Met vier maal zoveel deelnemers aan lezingen als aan cursussen kan de vorm van de losse lezing zeker niet als verouderd worden beschouwd.
b. Eigenlijk houden alleen de volksuniversiteiten zich ook in redelijke mate bezig met het terrein van godsdienst en levensbeschouwing. Dat betekent dat het zin heeft dat de besturen van onze gemeenschappen letten op de programma's van de volksuniversiteiten en onze leden informeren over aktiviteiten, die ook voor ons van belang zijn. Wellicht zijn er zelfs wel mogelijkheden om bepaalde lezingen en cursussen gezamenlijk te organiseren.

JdL.

Gesprekschema over WONEN

Inleiding.

Om in leven te kunnen blijven heeft de mens een ruimte nodig, waarin hij in de eerste plaats bescherming kan vinden tegen verschillende weersinvloeden en tegen roofdieren. In deze ruimte ontwikkelt de mens gelegenheid om te slapen, te koken, warmte, zich te ontspannen, gasten te ontvangen, enzovoort.

In zijn woning vindt een mens zijn eigen plaats, waarin hij zich geborgen voelt, waarin hij het meest zichzelf kan zijn, waarin hij thuis is.

Al wonende ontwikkelt de mens een woonkultuur, ontwikkelen de mensen verschillende woonkulturen.

Overigens wonen wij niet alleen in ons huis, wij wonen ook in onze buurt, in onze stad, in ons land, op deze wereld.

Het wonen, dat van zo'n wezenlijke betekenis voor ons is, roept vele vragen op.

Diskussievragen.

1. Welke eisen stellen wij aan onze woning?
2. Wat is privacy eigenlijk precies?
3. Welke eisen stellen wij aan onze woninginrichting?
4. Wat is de invloed van anderen op onze woninginrichting? In hoeverre is dat acceptabel?

5. Stellen wij, vanuit onze woning, prijs op kontakt met buurtbewoners?
6. De woningbouw kan deze kontakten zowel bevorderen als belemmeren. Wat zijn kontaktbevorderende en wat zijn kontaktbelemmerende bouwwijzen en woningvoorzieningen?
   Hoe is ons oordeel over elk van deze punten?
7. Wat voor eisen stellen wij aan onze buren?
8. Wat verstaan wij onder woonbeschaving?
   Welke wensen hebben wij t.a.v. de woonbeschaving in onze situatie?
   Hoe zou hieraan uitvoering kunnen worden gegeven?
9. Wat zijn onze ervaringen (voor zover aanwezig) als kamerbewoner?
   Op welke wijze zou er aan de behoeften voor kamerbewoners beter kunnen worden voldaan?
10. Wat zijn de voor- en nadelen van het buiten wonen?
11. Wat is onze mening over en ervaring met de moderne (hoge) flatbouw? [1])
12. Hoe beoordelen wij de moderne flatbouw in vergelijking met de oude stedelijke woonbuurten?
13. In hoeverre funktioneert onze woning en onze buurt tevens als statussymbool? Hoe staan wij daar tegenover?
14. Op welke manieren zouden wij onze inspraak bij het bouwen van onze woningen, b.v. t.a.v. gehorigheid en indeling, kunnen vergroten?
15. Op welke manieren zouden woningbouwverenigingen t.a.v. verschillende bovengenoemde punten een grotere rol kunnen spelen?
16. Het stellen van hogere eisen aan onze woningen betekent in veel gevallen, dat ook de kosten van het wonen zullen stijgen. Zijn wij in voldoende mate bereid deze hogere kosten ook te betalen?
17. Welke eisen stellen wij aan de inrichting van en de voorzieningen in onze woonwijk, woonbuurt?
    Op welke manieren kunnen wijzelf meehelpen deze voorzieningen tot stand te brengen en te beheren?
18. T.a.v. een woonwijk wordt nogal eens het woord 'gemeenschap' gebruikt, in de zin van woongemeenschap, wijkgemeenschap.
    In hoeverre voelt u zich opgenomen in een wijkgemeenschap?, spreekt deze gemeenschapsgedachte u aan?
    Heeft het begrip 'wijkgemeenschap' niet een onontkoombare minimuminhoud?
19. Welke eisen stellen wij aan onze stad of ons dorp?
20. Hoe kunnen wij (beter) leren wonen?

[1]) Enkele punten: gehorigheid, indeling, woonlaag, kontakt met medebewoners, kinderspeelplaats, toezicht op de kinderen, rekreatiegelegenheid, parkeerruimte, de lift, vuilafvoer, inkijk, gebreken aan de uitvoering, uiterlijk gebouw, galerijbouw, extra ruimten, woonbeschaving, isolatiegevoel, uitzicht, telefoonvoorziening, bediening door leveranciers, kosten, vgl. ook de punten gevonden bij vraag 1.

Literatuur

— „Bouwen en wonen in een nieuw tijdperk", 39 blz., prijs *f* 1,50, Horstcahier no. 30, alleen te bestellen bij Kerk en Wereld in Driebergen.
— R. Blijstra, „Wij wonen, wonen wij?", 115 blz., prijs *f* 2,—, uitg. Bruna.

Op 23 november hield het Centrum voor Humanistische Vorming een studieconferentie over bovenstaand onderwerp. Hieronder laten wij de syllabus volgen, die prof. van Praag ten behoeve van deze conferentie schreef.

CONFERENTIE OVER HET HUMANISTISCH VORMINGSONDERWIJS

WAT IS HET EN WAAROM DOEN WE HET?

a. *Vorming* is een doelbewuste activiteit, gericht op de volwassenheid van degenen die er aan deelnemen, door middel van het aanbieden van stof, het scheppen van een milieu en het tot stand brengen van relaties (ook met de vormingsleider).

b. *Geestelijke* vorming (naast sociale en culturele) is vooral gericht op een plaatsbepaling in het bestaan waardoor de mens zich met zijn totale zijn betrokken weet op het totaal van zijn bestaansverhoudingen.

c. *Humanistische* (geestelijke) vorming legt de ndruk op de mogelijkheden die de mens naar humanistisch inzicht volwassen maken, zoals openheid (kritische zin), zelfbestemming (autonomie) en solidariteit (verbondenheid, eerbiediging, verdraagzaamheid).

d. *Vormingsonderwijs* in humanistische geest is vorming in een paedagogisch-didactische situatie die aanspoort tot het zelfstandig ontwerpen van een levensvisie in een geest van openheid, zelfbestemming en solidariteit.
Vraag 1: Is dit indoctrinatie? Beperking van vrijheid? Of is het overbodig?
Vraag 2: Is dit pogen mislukt als de pupil R.K. of P.C. wordt ?
Of nihilist?

e. *Kennis van het geestelijk leven* is een (nog hypothetisch) leervak van de algemene (openbare) school. Het is een vak van geestelijke vorming, dat gegeven behoort te worden met eerbiediging van ieders levens- of geloofsovertuiging.

Vraag 3: Betekent eerbiediging hier niet kwetsen of niet (doelbewust of stelselmatig) ondermijnen?

Vraag 4: worden andere levensovertuigingen door een humanistische benadering (zie c.) ondermijnd?

f. *Algemeen* gegeven geestelijk vormingsonderwijs dient bijdragen te verschaffen tot overwinning van het magisch dan wel pragmatisch wereldbeeld en tot een rijpere levens- en geloofsovertuiging door middel van informatie en beleving.

Vraag 5: Mag de docent hierbij eigen levensovertuiging laten blijken; steeds, soms, nooit?

Vraag 6: Zal K.G.L. de behoefte aan HVO opheffen of versterken ?

g. De huidige *electro-technische revolutie* van de samenleving is de basis van welvaart, gezondheid, mobiliteit, cultuurspreiding, ontwikkeling, informatie, emancipatie en mondigheid.
h. De *alomvattende organisaie* en de verregaande *specialisatie* die de technische ontwikkeling in dit stadium vergt, veroorzaakt onbehagen en frustratie; ze belemmeren de inspraak en de bewegingsvrijheid van mondige mensen.
i. *Fundamentele vervreemding en verenkeling* kenmerken de huidige situatie. De snelle verandering van de samenleving schept verwarring en onzekerheid. De vorming blijft achter bij de ontwikkeling.
j. Vorming is in onze huidige technische -organisatorische samenleving een *onmisbare functie;* net alleen voor de jeugd maar ook voor de volwassenen (éducation permanente).
Vraag 7: Is mondigheid hetzelfde als volwassenheid; waarom wel of niet ?
Vraag 8: Hoe kan men zich voorbereiden op de oplossing van existentiële problemen die later zullen opkomen ?
k. In een samenleving als de onze zal men ruimte moeten *organiseren* voor inspraak en keuzevrijheid, maar ook de voorwaarden moeten scheppen voor deskundigheid en verantwoordelijkheidsbesef.
Vraag 9: Hoe kunnen in de vormingssituatie het vermogen tot inspraak en keuzevrijheid bevorderd worden?
Vraag 10: Hoe kweekt men besef aan van de samenhang tussen inspraak en deskundigheid en tussen vrijheid en verantwoordelijkheid?
l. Tegenover vervreemding staat zelfbestemming; tegenover verenkeling solidariteit. Zij behoeven steun van culturele structuren, maar vinden hun oorsprong in een levensvisie, die op zijn beurt passende structuren schept.
Vraag 11: Hoe bevordert men in de vormingssituatie de wil en het vermogen tot zelfbestemming en/in solidariteit?
Vraag 12: Hoe leert men inzicht te verkrijgen in de samenhang tussen levensvisie en samenlevingsstructuren?

HUMANISTISCH VORMINGSONDERWIJS

In vorige nummers van Kader heb ik een beeld gegeven van de organisatie van het HVO zoals die plaats vindt en kan plaats vinden in de gegeven situatie. Met nadruk wil ik nog eens zeggen, dat die situatie verre van ideaal is. We kunnen echter leren werken met situaties waarin weinig geldmiddelen voorradig zijn, te weinig georganiseerde humanisten beschikbaar zijn voor het vele werk dat het Humanistisch Verbond meent te moeten doen en nog de onvoldoende bereidheid van gemeentelijke en kerkelijke autoriteiten om ons recht, op te komen voor het humanisme te erkennen. Ook gebrekkig inzicht in wat die humanisten willen speelt nog een belemmerende rol. In de onderwijswereld weet men meestal voldoende af van doceren, maar veel leerkrachten hebben van het begrip vorming nog geen kaas gegeten. Velen menen, dat wij de kinderen willen onderwijzen in het humanisme zoals men ook onderwijst

in de godsdienst. Steeds meer wordt er door hoofden van verschillende scholen gevraagd, wat we nu eigenlijk gaan doen. Als verteld wordt, dat de nadruk bij ons werk ligt op vorming, dan vergt dat een nadere verklaring, omdat vorming voor veel onderwijskrachten een andere inhoud heeft dan er in de kringen van de humanistische vormingsleiders onder wordt verstaan.

Bij vorming in de scholen wordt b.v. gedacht aan musische vorming, culturele vorming en sociale vorming. In deze vormingsprogramma's kunnen de leerlingen iets horen en zien. Dat heeft ongetwijfeld vormende waarde en zal nog veel meer moeten gebeuren. Als in het kader van deze vormingsprogramma's nu ook wat meer methoden werden toegepast, die aktiviteiten in de leerlingen oproepen, dan zou de waarde ervan m.i. stijgen. Bij het aanbieden, voorzetten van elementen als muziek, schilderkunst enz. staat vaak het aangebodene meer centraal dan de leerling. Voor de leerling betekent het pas iets als hij in de situatie met het aangebodene de beleving er van ondergaat en deze naderhand door eigen aktiviteit kan herhalen, door er b.v. met anderen over te praten of zelf tot creativiteit te komen.

Juist bij de humanistisch geestelijke vorming gaat het om oproepen van aktiviteit in de leerlingen, die leidt tot bewustwording en ontdekking van zich zelf. Het aanbieden van bouwstoffen van welke aard dan ook vraagt daarom om een methode waarin de wisselwerking van de relatie tussen vormingsleider en vormeling optimaal mogelijk is. De inhoud van deze vorming kan daarom niet vast liggen en moet ontstaan gedurende de groei van de relaties. Het lijkt me daarom belangrijk, dat onze opleidingen tot humanistisch vormingsleider niet uitsluitend vorm gegeven wordt door een topformatie van het HV maar dat deze opleiding door de inspraak van velen die er bij betrokken worden, inhoud wordt gegeven.

Men kan een deel van de stof vast leggen en laten bestuderen. Er kan uitgebreid college worden gegeven. Er kan examen worden gedaan en na afloop daarvan kan men zeggen: „cum laude geslaagd". De Geslaagde weet er alles van, heeft veel in zijn hoofd zitten, geleerd uit boeken over filosofie, over humanisme, psychologie, pedagogie en sociologie. Hij is buitengewoon thuis in de verschillende godsdiensten. Maar hoe staat het met zijn kontaktvermogen om met mensen om te gaan individueel en met groepen? Beheerst hij technieken om groepsacties tot stand te brengen? Kan hij situaties voor een groep scheppen waarin de deelnemers tot persoonlijke en groepsbeleving komen? Het samen zoeken als docenten, die vormingsleiders moeten opleiden met de cursisten, de studieleider en de reeds praktiserenden naar de vormgeving van de opleiding schept reeds een belevingssituatie. De cursisten ervaren ergens deel van uit te maken en kunnen de beleving van het gevoel van solidariteit voor zich zelf nu beter beschouwend benaderen en gaan beter zien wat de betekenis is van het centraal stellen van de deelnemer aan het humanistisch vormingsonderwijs.

Het zwaartepunt van b.v. de applicatiecursussen voor de opleiding van voorlopige vormingsleiders zal daardoor n.m.m. meer en meer gaan liggen in het leren van technieken omdat de cursist er allereerst de behoefte aan heeft om de vraag voor zich zelf te kunnen beantwoorden:

„en hoe doe je het nou?". Hij voelt zich met het alleen veel leren ongelukkig als deze vraag onbeantwoord blijft. Het begrip „vorming" moet dus voor deze cursisten zichtbaar gemaakt worden. Het moet in zijn algemeenheid ook veel duidelijker worden ook voor de leerkrachten van de verschillende scholen, omdat daardoor meer begrip voor ons werk zal ontstaan. Het zelfde gold lange tijd t.a.v. de lichamelijke vorming, die eerst nu een beetje begrip vindt in onderwijskringen, maar nog lang niet voldoende. Het kind in zijn lichamelijke groeiperiode krijgt nog steeds te weinig mogelijkheden zich lichamelijk te ontplooien en veel kinderen verleren lichamelijk actief te zijn en komen later niet meer aan sport toe.

Het is één van de taken van de gemeenschapsbesturen de humanistische geestelijke vorming op gang te brengen. Dat zal een zaak zijn van lange adem, maar een zeer belangrijke zaak, omdat het tenslotte zal leiden naar een samenleving waarin meer bewuste zelfstandig denkende mensen leven, die tot verwerkelijking van hun menszijn kunnen komen in medemenselijkheid en creatieve vervulling. Daarbij behoeft en mag het vergaren van kennis niet achterwege blijven, maar moet zoveel mogelijk aan de school worden overgelaten.

De gemeenschapsbesturen kunnen hiervoor in directe zin bezig zijn, kunnen werkgroepen voor HVO in het leven roepen door middel waarvan uitgebreidere aktiviteiten ondernomen kunnen worden. Er zal voortdurend gezocht moeten worden naar mensen die een opleiding willen volgen aan één van onze cursussen. Er zullen meer mensen opgeleid moeten worden op het Humanistisch Opleidingsinstituut (HOI). De afgestudeerden van het HOI kunnen ons bijstaan bij de applicatiecursussen. De scholen moeten diepergaande voorlichting ontvangen, ouders moeten weten wat wij beogen en we moeten aan geld zien te komen om beter uit de voeten te kunnen. Veel kan echter nog gedaan worden wat nu onnodig blijft liggen. Er zijn b.v. veel leden van het HV die best *f* 10,— zouden willen contribueren aan het Centrum voor Humanistische Vorming (CHV), maar ze komen er niet toe omdat het belang aan hun aandacht ontgaat. Neem eens aan dat dat ongeveer 10.000 HV-leden zijn. Wat een energieverspilling zou vervallen, indien HB en CB minder tijd zouden kunnen steken in het oplossen van de geldzorgen. En is het niet meer democratisch in een organisatie, indien ook de geldzorgen worden gedeeld door de besturen van de gemeenschappen, ja zelfs door de nietwerkende leden? Maar ergens moeten we beginnen met deze vorm van democratisering.

Daar waar gemeenschapsbesturen duidelijk zien waarom het werkelijk gaat komt beweging en beweging leidt ergens naar toe. Er worden daar cursussen gevormd, met veel moeite maar uiteindelijk met succes. Van deze cursussen gaat een grote vormingskracht uit. Er groeit duidelijk een wil bij deze cursisten om iets te ondernemen. Het zelfde zien we ook bij de successen voor de opleiding van gespreksleiders die door Schonk worden georganiseerd met medewerking van de gemeenschappen. Via de weg van de bewustwording van de vragen waar het eigenlijk om gaat ontstaat de dadendrang iets ten goede te helpen veranderen in de samenleving. Humanisme verdraagt geen stilstand. En u?

J. Koops

EEN DROOM.

Niemand zal het willen geloven en toch, toch zat onlangs één van de leden van het hoofdbestuur hardop in de vergadering te dromen. De anderen keken eerst wat verstoord, want wie gaat er nu in een HB-vergadering zomaar zitten dromen?
Maar omdat iedereen weet, dat je in je dromen heel boeiende avonturen kunt beleven, werd er toch met enige nieuwsgierigheid geluisterd.
Wat vertelde onze dromer? Hij zag een gemeenschap, die een grote aktie op touw zette. Een aktie, die de aandacht trok in de hele stad. En hij vertelde, wat er allemaal gebeurde.
Tenslotte vond het hoofdbestuur de inhoud van deze droom een mooi verhaal en het besloot, dat dit verhaal moest worden gepubliceerd in Kader.
Misschien komt er nog eens een gemeenschap die zo'n droom omzet in werkelijkheid.

GLOBAAL ORGANISATIESCHEMA VOOR EEN DEMONSTRATIEVE AKTIE

Doel: aandacht trekken van een groot publiek.
Onderwerp: bij voorbeeld: „Wat maakt u van uw leven?"

Activiteiten:	*getaxeerde kosten:*
1. Een enquête, vier weken van tevoren in een aantal geselecteerde straten huis aan huis	*f* 50,—
2. Kort artikel over het onderwerp aanbieden aan de plaatselijke pers	„ 10,—
3. In de aktieweek: een tentoonstelling met een leestafel en een praatcafé in een nevenzaal Als geen tentoonstelling mogelijk is, in iedere geval een leestafel en een praatcafé	„ 1000,—
4. Publicatie van de uitkomsten van de enquête	„ 40,—
5. Opening met informatieve inleidingen door twee prominente deskundigen	„ 250,—
6. Speciale filmavond, met discussie na afloop	„ 250,—

7.	Forumavond over het onderwerp met in het forum uitsluitend een groepje vooraanstaande plaatselijke predikanten en r.k. geestelijken	,,	250,—
8.	Een teach-in, waarin vooral het publiek gelegenheid krijgt zijn mening te zeggen	,,	100,—
9.	Op de eerste zaterdag enige sandwichmen (HJG-ers?) door drukke winkelstraten laten lopen	,,	50,—
10.	Op de eerste zondag de HV-radio-uitzending aan het onderwerp wijden	,,	—,—
11.	In Mens en Wereld: twee weken van tevoren het hoofdartikel aan het onderwerp wijden, IN de aktieweek een nummer met twee informatieve pagina's	,,	—,—
12.	Advertenties in de plaatselijke pers	,,	500,—
13.	Een speciale uitnodiging zenden aan alle plaatselijke notabelen (adressen van tevoren verzamelen, keurig gedrukte uitnodiging)	,,	150,—
14.	In de voorafgaande week in alle bioscopen een dia over de aktie in het reclameprogramma laten opnemen	,,	200,—
15.	Een aantal affiches laten maken en ophangen	,,	100,—
	Totaal	*f*	2.950,—

Opmerkingen:

1. Een dergelijke aktie eist een lange voorbereiding. Dat betekent een beperking t.a.v. de keuze van de onderwerpen.
2. Een dergelijke aktie levert waarschijnlijk de beste resultaten op in één van onze middelgrote steden, b.v. Arnhem, Zwolle of Groningen.
3. Voor de uitvoering van een dergelijke activiteit is nodig een uitstekende organisator plus enige tientallen goede medewerkers.
4. Het hoofdbestuur is bereid een verzoek om een bijdrage in de kosten in welwillende overweging te nemen.

J. de Leede.

BEJAARDENWERK

Hoewel het nog niet duidelijk is welke taak op dit gebied voor het H.V. precies is weggelegd, meen ik wel dat er een taak voor ons bestaat. In vele gemeenschappen wordt er b.v. reeds extra aandacht besteed aan oudere d.w.z. bejaarde leden.

Verder zijn er een aantal humanistische bejaardenbezoek(st)ers die bezoeken brengen aan bejaarden in tehuizen en wordt er in het A. H. Gerhardhuis te Amsterdam reeds jaren een wekelijks spreekuur gehouden door een humanistisch geestelijk raadsman. Het H.V. is verder in verschillende gemeenschappen betrokken in besturen van bejaardentehuizen hetzij in de H.S.H.B. hetzij op een andere basis van samen-

werking met anderen. Er worden steeds meer tehuizen geopend waar het H.V. officieel bij betrokken is en er komen geregeld verzoeken om mee te doen b.v. aan initiatieven voor Dienstverleningscentra.

Aangezien ik ontheven ben van de zorg voor het Ziekenbezoek landelijk, heeft men mij gevraagd nu het terrein van het Bejaardenwerk te bekijken, richtlijnen te zoeken, kontakt te houden met medewerkers(sters) in de gemeenschappen, om aldoende met elkaar te ontdekken welke konkrete taak het H.V. op dit gebied heeft.

Het is mijn bedoeling in deze rubriek regelmatig iets te publiceren over bejaardenwerk, uw aandacht te vestigen op boeken en artikelen op dit terrein die speciaal voor ons van belang zijn en vooral om iets te vertellen van aktiviteiten die in andere gemeenschappen op dit gebied plaatsvinden. Steeds vaker wordt het H.V. gevraagd om mee te werken bij plannen voor het bouwen van bejaardentehuizen, van dienstverleningscentra enz. De vraag wordt regelmatig gesteld of het H.V. hier inderdaad een taak heeft of dat dit meer op het terrein van b.v. Humanitas zou liggen.

Er zijn reeds vijf tehuizen van de H.S.H.B. bewoond en een flink aantal is in aanbouw. M.i. ligt hier zeker een taak voor de betreffende gemeenschap, aangezien het H.V. hier zeer nauw bij betrokken is.

Het lijkt mij noodzakelijk dat we landelijk weten wat er op dit terrein reeds door het H.V. en zijn medewerk(st)ers wordt gedaan. Waarschijnlijk zal men de behoefte voelen om zo nu en dan elkaar op dit werkterrein te ontmoeten om ervaringen uit te wisselen en adviezen te krijgen.

Er zullen zeker besprekingen zowel landelijk, regionaal als plaatselijk met Humanitas plaats moeten vinden aangezien we op dit terrein vaak samenwerken b.v. in de tehuizen van de H.S.H.B.

Het is de bedoeling dat we vertegenwoordigers van deze tehuizen binnenkort zullen uitnodigen voor een bespreking over de humanistische geestelijke verzorging in deze bejaardentehuizen.

Mag ik een beroep doen op uw medewerking om mij te berichten welke aktiviteiten op dit gebied in uw gemeenschap worden verricht en welke medewerk(st)ers daar bij betrokken zijn? Indien u behoefte hebt aan voorlichting op dit gebied, laat dit dan ook weten aan

mevr. A. Treurniet-Wiersma, de Sav. Lohmanlaan 71, Den Haag.
Telefoon: 070-684116.

OUDERWIJS

Verschenen is he 14 daags blad voor de oudere generatie *Ouderwijs*. Onder de redaktieleden, bestuurders en medewerkers treffen we aan de namen van o.a. Harriet Freezer, Wim Hora Adema, dr. W. J. M. Mulder (gerontoloog), Dr. F. J. G. Oostvogel (geriater), W. Kweksilber, terwijl in het „bont" samengestelde bestuur we ook de naam van onze direkteur J. Pasman tegenkomen. Het is een niet te moeilijk, zeer lezenswaardig blad met rubrieken die speciaal de oudere mens interesseren zal. Proefnummers kunt u aanvragen bij Stichting Ouderwijs, Prof. v. Vlotenweg 1 a, Bloemendaal. Abonnement per jaar *f* 15,—, per kwartaal *f* 4,25.

A. T. W

WEGEN TOT BEKENDMAKING VAN EEN PLAATSELIJKE WERKGROEP VOOR GEESTELIJKE VERZORGING

De kodenummers verwijzen naar brief-ontwerpen, die verkrijgbaar zijn bij de centraal geestelijk raadsman. Zo'n ontwerp kan naar plaatselijke omstandigheden gewijzigd worden. Het is slechts als hulpmiddel bedoeld.

1. Mededeling aan de humanistische gemeenschap (511.14.301) over de funktie en de samenstelling van de werkgroep.
Vermelding van het adres van de werkgroep in elk nummer van het gemeenschapsorgaan.
Regelmatig statistisch verslag door de groep over haar werkzaamheden. Zowel in het bestuur als in het gemeenschapsorgaan.
Namen van kliënten, en zelfs een meer gedetailleerde beschrijving van kontakten zonder naam, moeten worden weggelaten.

2. Deelname van de leden der werkgroep, in 't bijzonder MGV's en PGR's, aan het persoonlijk kontakt in en om de gemeenschap. Naar gelang van ieders persoonlijke keuze, zijn hier de volgende mogelijkheden te noemen:
Bijeenkomsten, gespreksgroepen, wijkhoofdenwerk, bezoek aan leden en belangstellenden, aan zieken en bejaarden. Ontmoeting met andersdenkenden en met kultureel en sociaal wijkwerk in het algemeen.

3. Berichtgeving door het bestuur aan gemeentelijke, kerkelijke en sociale instanties (511.14.50).
Zoveel mogelijk moet deze berichtgeving gevolgd worden door persoonlijke kennismaking van leden der werkgroep bij de betrokken instanties. Ook kunnen vertegenwoordigers van genoemde instellingen eens worden uitgenodigd bij een vergadering van de werkgroep GV.

4. Vermelding van het adres (zo mogelijk ook de funktie) der werkgroep in:
Telefoonboek, plaatselijke of regionale „sociale gids", en de desbetreffende rubriek in de organen van wijk, stad of streek (511.14.40).
Onder nr. 511.14.30 zijn ontwerpen beschikbaar voor een artikeltje over dit werk, in organen van HV, van speciale instellingen of van de publieke pers.

5. In sommige gevallen is voor de bekendmaking een kombinatie mogelijk met het humanistisch Bureau voor Levens- en Gezinsmoeilijkheden, met de humanistische Correspondentiekring voor Huwelijkscontacten, met „Humanitas" of met andere instellingen.
Uiteraard kan zulk een bekendmaking (of spreekuur) alleen worden vastgesteld na zorgvuldig overleg.

6. Alle bekendmakingen gaan uit van het bestuur, in overleg met de werkgroep. Indien van de werkgroep zelf, dan nooit zonder goedvinden van het bestuur.

P. N. Kruyswijk

KADERVORMING ONDER DE JONGEREN

De eerste kadercursus voor jongeren is in juni 1968 tot een einde gekomen, langs een weg vol verrassingen, leerzaamheden, geslaagdheden en mislukkingen. Het was een experiment dat in ieder geval zo geslaagd is, dat de voormalige Werkgroep Jeugd en Jongeren, nu bestuur van het Humanistisch Jongeren Centrum i.o. er zeker een vervolg op zal laten komen.

De bedoeling van zo'n kaderkursus is, dat jonge mensen die sterk in het humanisme geïnteresseerd zijn, een duidelijk inzicht krijgen in hun eigen humanisme, dat ze zich kunnen presenteren als humanist aan niet-humanisten, dat ze andere jongeren, bijv. een humanistische jongerengroep. een richtlijn kunnen geven. Dit laatste betekent eenvoudig, dat ze leren een groep te vormen en bij elkaar te houden door een goede sfeer te laten ontstaan en een boeiend programma te maken. Bij een beetje bezielde mensen komt dat wel vanzelf. 't Allerbelangrijkste is die bezieling juist. Door inzicht en zelfvertrouwen kan men een plaats en . . . een bron in het georganiseerde humanisme vinden.

In de kaderkursus werd het volgende programma verwerkt: mevrouw Bruyn-van Leeuwen nam de deelnemers mee op een reisje „mensbeeld", „logica" en „werken met te weinig gegevens". Zij laat haar toehoorders zien en voelen hoe men zich zijn beeld vormt van mensen en samenleving; logica gebruikt of denkt te gebruiken en hoe een mening in het algemeen tot stand komt. Veel zelfwerkzaamheid, het mee laten spelen van ervaringen van de deelnemers zelf, het vergelijken van kleine, concrete gebeurtenissen met ingewikkelde persoonlijkheidsvormingen: dat zijn belangrijke beginselen van de methode van mevrouw Bruyn. In de nieuwe kursus zal deze methode weer gebruikt worden.

Over groepsbeleven werd gesproken, over gespreksleiding, de organisatie van het Humanistisch Verbond, het jongerenwerk, godsdienstige stromingen, leven met seksualiteit, het organiseren van een groepsfeest (ook in praktijk gebracht). De bijdrage van de deelnemers was erg belangrijk. Zij gaven na elk kursusonderdeel schriftelijk hun indruk weer: deze enquetes zijn richtlijnen voor de opzet van de tweede kursus, maar hebben ook het verloop van de eerste kursus beïnvloed.

Ook schreven zij een stukje over hun ervaringen met de godsdienst en een stukje kopij voor de LIBERTIJN, wat door de groep werd beoordeeld; de uitverkoren stukjes zijn inmiddels gepubliceerd in LIBERTIJN nr. 6 van dit jaar. Zij versierden, verkleedden en speelden volgens methodische aanwijzingen tijdens een groepsfeest. En, dat bij ons humanisten altijd het zwaarst weegt: zij praatten. Na ongeveer elke toespraak werd de groep van ruim vijftien deelnemers gesplitst om te discussiëren.

De deelnemers waardeerden het meeste de stof van mevrouw Bruyn, de uiteenzetting over het verschijnsel godsdienst en de gesprekken in groepjes en, wonderlijk genoeg: de lezingen, gesprekken en het rollenspel i.v.m. de seksualiteit. Het minst waardevol vonden zij het feestwerk: „Een feest moet kunnen ontstaan, niet krampachtig georganiseerd worden". Dit is een aanwijzing in de richting van het gebrek aan erken-

ning van natuurlijke speeldrang bij de ledengroep van het Humanistisch Verbond. Een grote tik op de vingers van de kursusorganisatoren was, dat veel deelnemers na afloop van de kursus zeiden nog niet het gevoel te hebben dat zij antwoord konden geven op de vraag: „wat is humanisme voor jou?" Door de deelnemers kleine spreekbeurten te laten houden over humanisme zal de kursusleiding dit bijzonder belangrijke doel waarschijnlijk wel bereiken in de volgende kursus.

Veel deelnemers hebben de ervaring gehad dat Het Humanisme te weinig aan de orde is gesteld. Zij hebben helaas niet de aanbevolen boeken en geschriften gelezen, wat ook wel een zware opgave is. Overigens is deze klacht slechts een andere formulering van hetzelfde gebrek als hierboven werd opgemerkt: Het Humanisme leer je n.l. automatisch kennen wanneer je gedwongen wordt tot een bepaling van je gedachten over wat het humanisme voor jou betekent.

Dit belang van het eigen humanisme wordt, naast het „gedrag van een groep" en het vaststellen van kenmerken van een humanistische jongerengroep, zeer speciaal aan de orde gesteld in de volgende kursus.

Praktische gegevens:

Data van de nieuwe kursus:
weekend van 11 en 12 januari 1969, zaterdagen: 25 januari, 8 en 22 februari, 8 maart; weekend van 22 en 23 maart.

Thema's:

1 methoden van overdracht
(in woord, geschrift en daad het humanisme duidelijk maken; persoonlijk en als groep).
2 een modern mensbeeld
3 andere levensbeschouwelijke stromingen
4 groepsbeleven
(opbouw, doel en resultaten van een humanistische jongerengroep; de sfeer in de groep, irrationele factoren)
5 taboe - provocatie - tolerantie
(bewust worden van taboes, hun nut en onnut, taboes in verschillende soorten van samenleving; de waarde van provocatie; tolerantie en leefbaarheid)
6 de organisatie van het Humanistisch Verbond en het humanistisch jongerenwerk, ook internationaal.

Plaats: In Zwolle wordt de kursus gehouden, omdat dan voor oostelijke en noordelijke humanisten het eeuwige bezwaar van de grote afstand wegvalt. In welk gebouw we gaan zitten is nog niet beslist.

Aanbeveling: Bent u geboeid door het principe van de kaderkursus? Wilt u hem dan warm aanbevelen in uw omgeving, bij alle humanistische of humanistisch-wordende jongeren die u kent? Speciaal nu met de komende kursus het centrum van aktiviteit eens niet in de randstad gelegd wordt, moeten de humanisten in oost- en noord-Nederland hun hulp geven om er een succes van te maken!

DOE UW BEST ! ! !

Inlichtingen: Als u meer wilt weten, bel dan graag het Humanistisch Jongeren Centrum: 030-24642, of schrijf naar postbus 2332 in Utrecht, en u hoort hoe de vormingsvork in de jongerensteel zit.

Marie Westeneng

ONDERZOEK NAAR HEDENDAAGS ONGELOOF

De universiteit van Nijmegen gaat een diepgaande studie maken van het hedendaags ongeloof.
In Het Parool van 15 oktober j.l. lazen we de volgende nadere bijzonderheden over dit plan.
Ook wij zullen t.z.t. met veel belangstelling kennis nemen van de resultaten van dit onderzoek.

Wat is het verband tusen: 1. metafysiek, kenleer en inleiding tot de wijsbegeerte, 2. het hedendaagse ongeloof in Nederland, 3. het boeiende spel dat voetballen heet?

Dit verband wordt belichaamd in prof. dr. J. Plat c.m., hoogleraar in de metafysiek en kenleer benevens de inleiding tot de wijsbegeerte aan de katholieke universiteit te Nijmegen, en voorzitter van de onlangs ingestelde commissie tot bestudering van het ongeloof. Voetballen is, zoals hij het uitdrukt, eigenlijk zijn enige ontspanning. Hij bezoekt als het enigszins kan de thuiswedstrijden van NEC. En hij volgt de verrichtingen van de club uit zijn geboortedorp, Volendam, nog altijd met belangstelling.

Maar ons gesprek gaat over de commissie inzake het hedendaagse ongeloof in Nederland. Deze is een gevolg van een brief van een secretariaat voor de ongelovigen, waarin kardinaal Koenig destijds vroeg wat door de universiteit werd gedaan aan de studie over het atheïsme. Dit bleek een ware waslijst van studies-klein-formaat te zijn. Vooral in de faculteit der letteren kwam toen het idee op, een studie van groter formaat te beginnen.

„Het wordt een uitgebreide studie", zegt prof. Plat, „en we beperken ons zeker niet tot vandaag, integendeel, we mikken op de laatste honderd jaar. Geschriften van allerlei aard gaan we onderzoeken, uit de Spinozistische hoek, en Multatuli bijvoorbeeld — we duiken in het verleden om het heden te verklaren, om te zien hoe de toestand waarin we nu verkeren in het verleden wortelt".

Aan de studie nemen deel de faculteit der letteren, theologie, de centrale interfaculteit, de subfaculteit der psychologie en sociologie.

Op verschillende instituten wil men voor dit doel wetenschappelijke ambtenaren aantrekken. De psychologen en sociologen behandelen vooral het heden; de laatsten zullen onderzoeken hoe de toestand op het ogenblik is; de eersten (in een veldonderzoek) hoe de mensen het beleven.

Prof. Plat: „Een en ander moet nog gedetailleerd worden uitgewerkt Ik schat dat we in september van het komende jaar kunnen beginnen. De kosten zullen ongeveer zeven ton bedragen, de universiteit neemt die niet voor haar rekening. We zijn in bespreking met een andere in-

stantie, ik noem die liever niet omdat de besprekingen nog gaande zijn"

Hoe lang zal het onderzoek ongeveer duren?

„Zeker wel drie jaar. Het is een zuiver wetenschappelijk onderzoek. We hebben geen apologistische bedoelingen, we willen alleen maar een inzicht verkrijgen hoe het gegaan is en hoe het nu is. Of iemand anders er voor zijn beleid profijt van wil trekken, is niet onze zaak. Dat kàn natuurlijk a l t ij d ; zo iets is vaak het gevolg van zuiver wetenschappelijke onderzoekingen".

In totaal zullen ongeveer vijftien mensen de handen vol hebben aan het onderzoek. Onder meer zal worden bestudeerd hoe langs de weg van de grote communicatiemiddelen (pers, radio, t.v.) het ongeloof zich heeft verspreid. In Frankrijk (le père Six) is een analoog onderzoek aan de gang, maar met meer praktische doeleinden: de bisschoppen te steunen bij hun beleid. In ons land hebben drs. Daniël de Lange en anderen op kleine schaal, in snel tempo en met beperkte financiële middelen al eerder onderzoekingen gedaan.

Onderscheidt ons land zich wat het ongeloof betreft van andere landen?

„Fundamenteel is in alle landen iets dergelijks aan de gang", zegt prof. Plat, „maar in Nederland neemt het wel heel levendige, sterke vormen aan — in alle kerken. Het is bij ons een bijzonder markant verschijnsel. We beperken ons niet tot de katholieke kerk en we onderzoeken ook het repons op het ongeloof van de gelovigen".

Wat is ongeloof, of ongelovigheid, zoals prof. Plat het ook wel noemt?

„Het is het verschijnsel", zegt hij, „dat er veranderingen aan de gang zijn ten aanzien van het geloof, de geloofswerkelijkheden en de kerk. Dat is geen waardebegrip. Daarom gebruiken we ook liever het woord ongeloof dan het min of meer belaste woord atheïsme".

Prof. Plat zegt verder nog, dat na de oorlog een duidelijke stroomversnelling in het ongeloof is opgetreden. Op het ogenblik vindt wel een zekere wending plaats, maar zeker niet in de richting die we hebben gehad. De studenten zijn geweldig in beweging; een begrip als medemenselijkheid doet het bij hen niet meer; zij zeggen: „Excuseer dat we dit vieze woord gebruiken".

Heeft de encycliek Humanae Vitae invloed op het ongeloof?

Prof. Plat geeft er een voorzichtig maar duidelijk antwoord op. „Ik ben er niet erg blij mee", zegt hij. „Althans wat de Nederlandse situatie betreft is de encycliek zeker niet een factor die het geloof in de hand werkt. Het gaat mij daarbij niet direct om het huwelijk, maar om het punt dat de goede gelovigen vragen stellen zoals „Hoe zit dat nou met het gezag van de kerk?"

D. Zijlstra

TOEKOMSTMODELLEN

H. Kahn and A. J. Wiener, The year 2000; a framework for speculation on the next thirty-three years. New York, 1967.

Wanneer men de toekomstprognoses van het verleden beziet, valt het op dat in de meeste geen rekening is gehouden met de onderlinge relaties van de sectoren van de maatschappij, en met de vraag welke facetten meer aan verandering onderhevig zijn dan andere; voorts is er bij deze voorspellingen geen sprake van methodische benadering van het probleem. De tegenwoordige grote belangstelling voor de toekomst wordt veroorzaakt, doordat elke samenleving thans bewust streeft naar economische groei, naar verhoging van de levensstandaard, en op grond daarvan naar planning en beheersing van de sociale veranderingen. Het tegenwoordige onderzoek verschilt dáárin van het vroegere, dat het georiënteerd is op specifieke doeleinden van de sociale politiek; het zoekt naar een methodologie, waarmee een betrouwbare basis gelegd kan worden voor het stellen van reële alternatieven en keuzen en zo mogelijk voor een duidelijke prognose.

De „Commission on the year 2000" is ingesteld door de American Academy of Arts and Sciences. Deze commissie heeft thans 8 werkgroepen ingesteld ter bestudering van de problematiek in de volgende categorieën: het adequaat functioneren van de bestuursstructuur; de veranderingen in de aard van normen en rechten; de geestelijke formaties van een post-industriële maatschappij; de levenscyclus van het individu; het internationale sociale systeem; de sociale gevolgen van de computer; de problemen van de biologisch-medische techniek en de toekomstige organisatie van wetenschap en techniek. Deze werkgroepen gaan er van uit dat de Verenigde Staten een post-industriële maatschappij zullen gaan vormen. In een dergelijke maatschappij wordt de organisatie van de theoretische wetenschappen beslissend voor de vernieuwingen in de maatschappij, en de formatie op geestelijk-intellectueel terrein komt centraal te staan in de sociale structuur.

In het boek van Kahn en Wiener wordt gebruik gemaakt van een combinatie van geschiedenis en statistische technieken om enige schetsen van de toekomst op te zetten. Naar voren komt echter dat losse gebeurtenissen nooit voorspeld kunnen worden; zij hebben vaak een toevallige en zelfs irrationeel karakter. Ook wat historici keerpunten noemen kan men niet voorspellen. Maar deze gebeurtenissen worden wel beheerst door contexten van aanwezige mogelijkheden, gewoonten en wensen. Bovendien wordt aan de gebeurtenissen mede vorm gegeven door de fundamentele trends in de maatschappij: de groei van de wetenschap en van de intellectuele ontwikkeling van de mensen, de onderlinge economische afhankelijkheid.

Bij de opbouw van de methodologie begon men met statistisch materiaal te verzamelen, om hieruit „trends" te distilleren en op basis hiervan waarschijnlijke ontwikkelingen te extrapoleren. Kahn en Wiener maken gebruik van een z.g. „multifoldtrend" die bestaat uit dertien trends op lange termijn, die in onderlinge wisselwerking tot elkaar staan.

De 13 trends van de multifoldtrend zijn:

1. Culturen, die steeds meer werelds gericht, empirisch, pragmatisch, humanistisch en op contracten gebaseerd zijn.
2. Burgerlijke, bureaucratische, meritocratische, democratische elites.
3. Vermeerdering van wetenschappelijke en technologische kennis.
4. Verandering, research, ontwikkeling, vernieuwingen en spreiding daarvan krijgen vaste voet in de wereld.
5. Industrialisatie en modernisering door de hele wereld.
6. Toenemende welvaart en vrije tijd.
7. Bevolkingsgroei.
8. Urbanisatie en de ontwikkeling van zeer grote steden.
9. Vermindering van de belangrijkheid van op produktie gerichte beroepen.
10. Uitbreiding van onderwijs en ontwikkeling van intellectuele mogelijkheden der individuen.
11. Vergrote mogelijkheden tot massavernietiging.
12. Steeds hoger tempo van veranderingen.
13. Het steeds meer universeel worden van de multifoldtrend.

Door extrapolatie van bestaande of opkomende trends wordt een z.g. „surprise-free projection" gemaakt, d.w.z. een toekomstbeeld dat zich zou voordoen, als er geen onverwachte ontwikkelingen zouden optreden. Men kan projecties maken op politiek gebied, op economisch gebied, op cultureel gebied, etc.

Een „surprisefree projection" voor het laatste, derde deel van de 20e eeuw ziet er als volgt uit:

1. Voortzetting van de „multifoldtrend" op lange termijn.
2. Ontstaan van een „post-industriële beschaving".
3. Moderne technologie vindt over de hele wereld ingang.
4. Een kleine wereld: steeds sterkere behoefte aan verordeningen voor de hele wereld, of delen ervan, m.b.t. bewapening, technologie, verontreiniging, handel, vervoer, bevolking, benutting van hulpbronnen e.d.
5. Sterke groei van het bruto nationaal produkt per hoofd van de bevolking (1—10 %).
6. Sterkere benadrukking van betekenis en doeleinden van handelingen.
7. Veel beroering in jonge en industrialiserende landen.
8. Kans op nationalistische, messianistische of andere massabewegingen.
9. Nieuwe opkomst van Japan; misschien wordt dit de derde macht.
10. Europa en China worden ook wat sterker.
11. Opkomst van nieuwe middelgrote machten, zoals Brazilië, Mexico Pakistan, Indonesië, Oost-Duitsland, Egypte.
12. De U.S.A. en U.S.S.R. gaan relatief iets in betekenis achteruit.
13. Waarschijnlijk geen politieke tegenstellingen „op leven en dood" in de oude landen.

Het zou echter bijzonder verrassend zijn als de wereld zich in de komende 33 jaar „verrassingsvrij" zou ontwikkelen. Om een idee te krijgen van de waarschijnlijkheid van onverwachte ontwikkelingen en de mate waarin veranderingen zich voltrekken, worden de toekomstverwachtingen, die men kon hebben in 1900 en 1933 vergeleken met het werkelijke verloop van de ontwikkelingen. Hierbij wordt getracht de variabelen vast te stellen, die de mogelijkheden en ontwikkelingen in de maatschappij beheersen, b.v. bevolkingsgroei, geletterdheid, nationaal produkt, energiebronnen e.d.

Als mogelijke oorzaken van verrassende veranderingen in de „oude landen" wordt genoemd: oorlog en invasie; revolutie; hongersnood epidemieën, despotisme en vervolging, natuurlijke rampen, economische depressies, ontwikkeling van machines, die tot de ondergang leiden, en van de nucleaire wapentechnologie; wederopkomst van het communisme herleving van het fascisme; ontwikkeling van explosieve tegenstellingen, arm—rijk, Oost—West, Noord—Zuid; een economisch krachtig China: een politiek zeer krachtig(e) U.S.A., U.S.S.R., Japan, West-Duitsland, Brazilië of andere machten; nieuwe religieuze filosofieën of massabewegingen; ontwikkeling van de U.N. of een andere wereldorganisatie; ontstaan van multinationale organisaties; nieuwe technieken, ideeën, filosofieën die de mensen psychisch uit hun evenwicht brengen. In het boek worden een aantal eenvoudige „surprise-free" politieke projections (Standard worlds) beschreven.

Bij het bestuderen en evalueren van de interactie van complexen en onzekere factoren is het van belang alternatieve toekomstbeelden te creëren; op grond hiervan kunnen discussies tot stand komen over de criteria voor de op de toekomst gerichte politiek; op deze wijze krijgt men een beter inzicht van wat men moet vermijden, men krijgt kijk op het soort beslissingen, dat nodig zou kunnen zijn, en men gaat zien op welke momenten in de loop van de tijd de verschillende vertakkingspunten zullen zijn gepasseerd.

Elk van de belangrijkste alternatieven van de „Standard World" behoort tot een van de drie categorieën:

A. 'Geïntegreerd': betrekkelijk vreedzaam en welvarend, gedeeltelijk beheerst door bewapening, met een hoge mate van politieke coördinatie of zelfs integratie van alle, of bijna alle grote en/of kleine mogendheden.

B. 'Inward-looking': bijna even vreedzaam en welvarend, maar met weinig bewapening en coördinatie.

C. 'Disarry': een wereld met tamelijk veel wanorde en geweld; maar zonder grote centrale oorlogen.

ad A. Bij de geïntegreerde wereld worden nog twee mogelijke variaties genoemd, n.l. een geïntegreerde wereld, die georiënteerd is op stabiliteit, en één die georiënteerd is op ontwikkeling.

ad B. Bij de 'Inward-looking' world worden de volgende variaties onderscheiden: een wereld, waarin een verslapte communistische beweging aanwezig is; een wereld met een uitgeholde democratische moraal en een tamelijk dynamisch communisme; een wereld met een dynamisch Europa en/of Japan.

ad C. Bij de wanordelijke wereld zijn de volgende variaties mogelijk: aanwezigheid van een afgebrokkelde communistische beweging; een dynamische communistische beweging en een in lichte mate uitgeholde democratische moraal; een dynamisch Europa en/of Japan.

De kenmerken van de post-industriële (of 'post-massaconsumptie') maatschappij zijn:

a. economische: inkomen per hoofd van de bevolking 50 x zo groot als in de pre-industriële maatschappij; verdubbeling van inkomens in een periode die tussen 3 en 30 jaar ligt; de meeste 'economische' activiteiten zijn tertiair en quaternair (gericht op dienstverlening) en niet primair of secundair (gericht op produktie); ondernemingen zijn niet meer de belangrijkste bronnen van technische vernieuwingen; efficiency komt niet langer op de eerste plaats; verminderde invloed van het marktmechanisme, relatief meer openbare voorzieningen en sociale budgettering.

b. van structurele en culturele aard: kleine wereld; voortgaande cybernetisering; snelle verbeteringen in onderwijsinstellingen en -technieken; typische 'studiemaatschappij'; uitholling van de normen en waarden, die gericht zijn op arbeid, prestatie, vooruitgang; uitholling van normen en waarden, geïnspireerd op het nationaal belang; op de zinnen gerichte, wereldse humanistische waarden komen centraal te staan.

Na een meer uitgebreide beschrijving van de mogelijkheden van ontwikkelingen in wetenschap en techniek, een overzicht van de post-'surprise-free' economische projecties, een schets van de post-industriële maatschappij in de 'Standard world', de internationale politiek in de 'Standard world' en enige fundamentele variaties van de 'Standard world' beschrijven de auteurs een aantal denkbare vormen van kernoorlogen en andere nachtmerries van de 21e eeuw, zoals een grote depressie, economische stagnaties, nieuwe politieke massabewegingen, sterke controle over het sociale gedrag van de mens met door wetenschap en techniek ontwikkelde methoden, persoonlijkheidsveranderingen onder invloed van bedwelmende middelen, hormonen e.d. Zij menen, dat de produktie van mensen in laboratoria nog wel enige tijd op zich zal laten wachten.

Vervolgens worden wegen genoemd, waarlangs de toekomstige situatie bereikt kan worden: natuurlijke evolutie, geleide evolutie, onderhandelingen, crises, kleine oorlogen, 'beheerste' oorlogen, onbeheerste, maar succesvolle oorlogen, slachtingen.

Tot slot wordt opgemerkt dat de mens een enorme macht aan het ontwikkelen is om zijn eigen omgeving om te vormen — niet alleen de wereld buiten hem, maar ook zijn eigen lichamelijke en geestelijke toestand. De overwegende opinie is dat dit 'vooruitgang' is, maar er bestaat ook gevaar, dat deze macht over de natuur op zichzelf een kracht wordt, die niet meer beheerst kan worden. Als we niet kunnen leren om niet alleen het volle voordeel te trekken uit ons groeiend technologisch succes, maar ook de gevaren hiervan te beheersen, dan werpen wij slechts een keten, die ons door de natuur is opgelegd, af, om ons een nieuwe, die schijnbaar door de mens gemaakt is, maar in diepere zin ook door de natuur (Faust), op de hals te halen. Voor alles moeten we ons er op toeleggen om die instellingen, die de vrijheid van de menselijke

keuze beschermen en waarborgen te cultiveren; niet alleen ten behoeve van de tegenwoordig levende individuen en sociale groeperingen, maar vooral ook voor hen, die ons zullen volgen, die hun problemen anders dan wij zullen ervaren, en die het niet op prijs zullen stellen om te merken, dat wij hun keuzemogelijkheden hebben te niet gedaan en hun persoonlijke en sociale wereld reeds onwrikbaar hebben vastgelegd.

(overgenomen uit: CRM-documentatie, mei 1968)

KRITISCHE UNIVERSITEIT

In het nummer van juli/augustus van het maandblad WENDING schreef dra. W. Jacobs-Wessels een informatief artikel over de kritische universiteit.
Enkele passages uit dit artikel laten wij hieronder volgen:

Wanneer men gaat vorsen in het materiaal dat over Kritische Universiteit op het moment dat dit artikel wordt geschreven beschikbaar is, dan stuit men op een aantal expliciet geformuleerde doeleinden, die hieronder volgen. Ze worden opgesomd in de toevallige volgorde waarin ze mij opvielen. Het leek me niet juist er mijn systematiek aan op te leggen en ze in te delen; het zou een systematiek veronderstellen die er niet in zit. Het zou ook suggereren dat er een prioriteitenlijstje bestond.

Niets is minder waar. De accenten liggen per groep, zelfs per persoon verschillend. Er bestaat geen consensus.

Hier volgt dan een overzicht van de doelstellingen die ik signaleerde:

— Bijbrengen van een verantwoordelijkheidsbesef.
— Democratisering van de toegang tot het onderwijs.
— Democratisering van de structuur van het onderwijs.
— Een kritischer instelling krijgen.
— Mentaliteitsverandering.
— de-escalatie van autoriteit en autoriteitsgeloof.
— Het maken van een bewuste maatschappelijke keuze.
— Bevrijding van mensen.
— Een rechtvaardige en humane wereld.
— Kritisch analyseren van de maatschappelijke consequenties van de studie.
— Tegen on-democratie.
— Intensivering van politieke praxis.
— Een voorpost van vrijheid zijn in een onvrije samenleving.
— Door kritisch zijn de maatschappij vrij maken.
— Maatschappelijke openheid bewerkstelligen.
— Dienstbaar zijn aan de hele samenleving.
— Universiteit als instelling van sociale verandering.

Er zit in ieder geval — althans verbaal — dynamiek in.

Het gaat duidelijk om verandering, al wordt hieruit nog niet steeds helder om wat voor verandering het begonnen is. Maar daarover straks.

De opsomming heeft, dacht ik, in ieder geval in zoverre een functie dat hij ons bekend maakt met het taalgebruik, zo u dat overigens al niet ten dele kende uit het vormingswerk-jargon.

Aangegeven Methodes.

Kritische Universiteit geeft ook methodes aan om de gestelde doelen te bereiken, of althans om aan het bereiken daarvan te werken. Men werkt op twee fronten: actie en studie. Men heeft een sterk syndicalistisch georiënteerde aanpak, dat wil zeggen geen overleg, maar strijd, niet binnen het systeem maar tegen het systeem op zich; daarnaast legt men zich toe op de reflectie, de theoretische bovenbouw, waarbij ik er niet zeker van ben dat de mensen die op de barricaden klimmen de zelfde zijn als die Marcuse bestuderen. Maar misschien hoeft dat ook niet. Om een inzicht te krijgen in de wijze van werken volgen hier — ook alweer in willekeurige volgorde, om dezelfde reden als zoëven — de methodes die aangegeven worden:

— Opname van maatschappijkritiek in het leerprogramma.
— Weigeren in de huidige structuur mee te doen.
— Niet-parlementaire oppositie.
— Conflict met de machten.
— Acties.
— Zeggen dat het niet-haalbare haalbaar is.
— Door destructie een totale verandering bewerkstelligen.
— Zelfkritiek: in hoeverre is men zelf onderdeel van het systeem.
— Niet slechts verbaal-kritisch zijn.
— Theoretische analyse van de maatschappij geven.
— Protestacties.
— Tribunaals.
— Documentatiecentra.

Zowel uit deze opsomming als uit de vorige blijkt ook de anarchistische tendens die de Kritische Universiteit zit: men is tegen de status-quo, denkt in linkse richting, maar met een duidelijke nadruk op bevrijding en vrijheid.

De stijl waarin stelling wordt genomen en gewerkt lijkt, vooral wat het taalgebruik betreft, nogal beïnvloed door provo.

De gebruikte spelling heeft een prikkelend, of zelfs vervreemdend karakter, 'analieze', 'amplwajees', en natuurlijk 'krities'.

Kritisch als middel tot . . .

Wanneer we nu wat samenvattend Kritische Universiteiten kwalificeren als 'een trefpunt van hervormers', een 'krachtencentrale voor alternatieve ideeën', (hun eigen aanduidingen), een groep mensen die als criterium voor hun activiteiten stellen dat de problematiek die zij onderhanden hebben relevant moet zijn voor de samenleving; wanneer we terugkijkend naar de doelstellingen zien dat het gaat tegen de ondemocratie, en voor een de-escalatie van de autoriteit; wanneer het trefwoord en de trekpleister KRITISCH is; dan mag men zich afvragen:

Kritisch met het oog waarop?
Hervorming in welke richting?
Welke alternatieve ideeën dan?
Democratie als doel in zich, of als middel tot . . . ?
Wat wordt er verstaan onder een 'rechtvaardige en humane wereld', en wat staat er men voor met een vrije samenleving'?
Wat zijn de criteria?

In al het materiaal dat op dit moment voorhanden is, heb ik hierover maar twee opmerkingen van 'eigen' mensen gevonden:

'Als wij met alle geweld de wereld willen hervormen is het minimum dat we weten waarom we dat willen en op basis waarvan. Zonder de basis kan je best een leuk projekt opzetten, maar daarna is het ofgelopen, en 'essentieel is hoe men zich de veranderende toestand van de samenleving en haar universiteit denkt, en wat de eerste stap is'.

Een van de critici (een wetenschappelijk staflid die zijn mening over het idee Kritische Universiteit gaf) stelde: . . . dan ligt het in de eerste plaats voor de hand zich af te vragen wat voor veranderingen men wil, en waar men er mee heen wil'.

MENS EN KOSMOS

Niemand zal betwisten, dat het voor onze bestuursleden en ander kader noodzakelijk is om regelmatig kennis te nemen van de inhoud van *„Mens en Wereld"* en *„Rekenschap"* teneinde „bij" te blijven. Het is dan ook overbodig hier nog eens aandacht te vragen voor beide bladen. Het is evenwel anders gesteld met het door Kluwer uitgegeven tweemaandelijkse tijdschrift *„Mens en Kosmos"*. Hieraan werken regelmatig humanisten mee en ook in de redactie hebben humanisten zitting. Toch is M. en K. geen specifiek humanistisch blad. Het wil een forum zijn, waarin mensen van verschillende levensovertuiging aan het woord komen. Het wil in deze tijd, waarin de wereld naar een eenheid groeit, ook aandacht vragen voor filosofische stromingen en levensbeschouwingen in andere delen van de wereld en vooral in Azië met zijn oude culturen. Daarnaast richt de belangstelling zich op hedendaagse geestelijke stromingen in het Westen (waaronder ook Rusland!), op de wereld der klassieken, op psychologie en sociologie en in meer beperkte mate op moderne literatuur. Eén aanleiding om nog eens de aandacht op M. en K. te vestigen was een weigering van het Ministerie van Cultuur om subsidie aan het blad te verstrekken. Men subsidieert uitsluitend *literaire* bijdragen is de argumentatie! Wanneer men dan ziet hoe gemeentelijke overheden de meest uiteenlopende manifestaties (zoals beatavonden!) met vele duizenden guldens subsidiëren, dan vraagt men zich wel af of het begrip „cultuur" bij de overheid niet uitsluitend gelijkgesteld wordt met „kunst" (of wat daarvoor doorgaat!) Het zou goed zijn wanneer ook onze volksvertegenwoordiging zich op dit punt nog eens ging beraden. Gebeurt dit niet dan zullen op de duur nog meer culturele tijdschriften in Nederland verdwijnen. Zolang de situatie zo is, kunnen wij

niets anders doen dan de aandacht vestigen op een tijdschrift als „Mens en Kosmos". Tot slot daarom een kort overzicht van de belangrijkste artikelen in 1967 en 1968: Dr. M. A. Lathouwers „Sowjet-literatuur", P. Krug „Giordano Bruno", Dr. C. J. Schuurman „De Graallegende", verschillende artikelen over LSD, de Tsjech Milan Machovec „Waarop kan de mens van heden hopen?", de socioloog Dr. J. Niezing „Het oorlogsbeeld als natuurverschijnsel", Drs. Dorothy King „Impressies uit India", B. Bloemsma „De verhouding mens en machine", J. R. Evenhuis „Eleusis en Delphi", Drs. H. A. van Oort „Wijsheid en schoonheid in China", Drs. S. A. E. van Puffelen „Nicolaas van Cusa", Dr. E. H. F. van der Lely „Mensen in een wereld met stormtij", Prof. dr. G. Quispel „Gnossis", Prof. dr. P. Smits „Onbehagen, evaluatie van een tijdsverschijnsel", Prof. dr. W. van Dooren „Filosoferen in dialoogvorm", P. Krug „Gedachten over het leed bij Boeddha, Camus en Jaspers, Prof. dr. J. H. Dubbink „Vimala Thakar", Ds. J. Jacobs „Moderne theologische stromingen" en verschillende bijdragen van Dr. D. H. Prins o.m. over Heine. Voorts bevat elk nummer een groot aantal boekbesprekingen. Wie eerst eens met M. en K. wil kennismaken kan een proefnummer aanvragen bij uitgeverij Kluwer, Polstraat 10, Deventer. Een abonnement kost *f* 15, —per jaar.

Krug.